

ВСЕ ПРО ЗАКОНИ - В ОДНІ ГАЗЕТИ!
Юридичний Вісник України
Загальнонаціональна правова газета
WWW.YVU.COM.UA

► № 2 (1561)

1-15 ЛЮТОГО 2026 РОКУ

**Що таке є
дипломатичне диво**

▪ У ЦЬОМУ НОМЕРІ

Реформа адвокатури

Робоча група від Кабміну працює

► стор. 7

Права людини у суспільному вимірі

► стор. 9

Кадрові зміни у найбільшому з районних українських судів

► стор. 10

Законопроекти яким не судилося втілитися у життя

► стор. 11

НПУ бореться проти обмеження права проведення реєстраційної діяльності

► стор. 16

Жінка на лінії вогню...

► стор. 18–19

ЄСПЛ присудив екссудді Тандиру євро-компенсацію та покриття судових витрат

► стор. 22

Асиметрія як єдина можлива стратегія України

Аналітика від Володимира
Горбуліна без ілюзій

► стор. 26–27

НАГАДУЄМО НАШИМ ЧИТАЧАМ!

Триває передплатна кампанія
на 2026 рік.

Передплата здійснюється
в усіх відділеннях Укрпошти
та безпосередньо в редакції
тижневика (в т. ч. онлайн).

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС: 21615

Що таке є дипломатичне диво

Українці вірять у надію, яку їм створює президент Зеленський. Більше двох третин з опитаних йому беззаперечно довіряють і критично ставляться до нього лише третина. І хоча дипломатом він ніколи не був, однак багато людей чомусь повірили в диво його дипломатії.

І ще чомусь вірять у фактор Трампа, його політичний феномен. Дипломатія «ділових людей» продовжується на фоні посилення ескалації війни в умовах сезону шаленого холоду. При цьому ми спостерігаємо залишки путінського глузду, адже раціоналізмом це назвати складно. Склад делегації перемовників демонструє, що в ній беруть участь переважно представники військової розвідки. Відсутність джерел інформації про хід дискусій також є ознакою серйозного дипломатичного процесу. Путін чомусь вважає, що вже пішов на великий компроміс у переговорному процесі. Вторгнення 2022 року мало на меті встановлення контролю над усією Україною, тоді як сьогодні мова йде про контроль над третиною Донецької області.

Зважаючи на темпи просування російської армії, йдеться не про компроміс, а про вимушене прийняття Кремлем реальності. А як інакше можна зрозуміти ідеї вільної економічної демілітаризованої зони: у цьому разі війська відводяться не лише Україною, а й росією, тобто йдеться про взаємну поступку. Хоча рішення про зупинення війни, як і раніше, залежить від однієї людини. І вона, ця людина, починає розуміти ситуація з бюджетом. З усіх можливих форм тиску американці обрали економічну, і, судячи з показників бюджету рф, вона вже дає результат. Саме тому Путіну потрібно якнайшвидше завершувати війну. Цим пояснюється ставлення з його боку до нинішнього етапу переговорів, і водночас масовані удари по українській енергетиці, які, на його думку, мають прискорити капітуляцію України та завершення війни на його умовах.

Він продовжує безжально бити по всіх энергооб'єктах українців, транспортній, комуніальній та іншій цивільній інфраструктурі. Про те міркування про швидкий мир як наслідок дипломатичних перемовин сприймаються у суспільстві як дипломатичне диво, а не як дипломатичне дно.

Про те давайте міркувати реально. Переговори не пом'якшили ситуацію. Тиждень енергетичного перемир'я пройшов як один день. Постає питання: про що і як велися перемовини в Маямі й Абу-Дабі за зачиненими дверима. Росіяни швидко мобілізували нового союзника: морози, критичні холоди, снігопади, ожеледицю, аварії на високовольтних лініях, теплових трасах. Усі це призвело до глобального збою в роботі енергосистеми України наприкінці січня. У великих містах були застосовані екстрені відключення електроенергії.

Тому не дивно, що президент Зеленський змушений був визнати провал переговорного процесу. Краще пізно, ніж ніколи. На перемовинах росія не обговорює жодних інших питань, окрім територіальних поступок: Україна має покинути Донбас. І баста. Що характерно, американська делегація від імені Трампа теж наполягає на цьому. На кожне українське «ні» або «подумаємо» росіяне відповідають тисячами дронів, сотнями КАБІВ та ракет, намаганням продати Україну в біг Дніпра, Запоріжжя і Харкова.

Українські переговорники на чолі з новим керівником ОП кинули усі зусилля на прискорену дипломатію, беручи на щит феномен Трампа. При цьому президент Зеленський несподівано заявив, що вирішення територіальних питань у процесі мирного врегулювання неможливе на рівні технічних груп. В інтерв'ю чеському радіо він оголосив про те, що не проти поставити крапку у війні й зустрітися з «главою росії» Путіним. Це прозвучало наступним чином: лише лідери держав — України і росії — можуть вирішити територіальне питання, а саме: «Ми повинні мати можливість, у тому чи іншому форматі, мати контакт з рф, з лідером росії. Без такого формату... наші команди не зможуть домовитися щодо територіальних питань». Звичайно, за участі США — і, як він додав, «ми б хотіли також у присутності Європи, тому що частиною гарантій нашої безпеки є членство в ЄС, а також присутність Коаліція охочих». А де відбудеться така зустріч це вже не дипломатичне, а безпекове питання. З москви, наприклад, можна і не знайти дорогу до дому. І з Києва теж. Можливо безпечно десь у Куп'янську чи Бахмуті, а бо по дорозі до Белгорода. Ось так. Від чого пішли, до того ж і повернулися.

Підготував Віктор КОВАЛЬСЬКИЙ

■ НАШІ ВІТАННЯ!

ЦИМИ ДНЯМИ СВЯТКУЮТЬ
СВІЙ ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

7 лютого —
Віктор
КОВАЛЬСЬКИЙ,
шеф-редактор газети
«Юридичний вісник
України», д.ю.н.

7 лютого —
Вячеслав БОРИСОВ,
д.ю.н., професор,
академік НАПрНУ,
заслужений юрист
України

8 лютого —
Юрій КОТНЮК,
екс-співробітник
редакції газети ЮВУ,
військовослужбовець

10 лютого —
Ірина ДІКОВСЬКА,
д.ю.н., доцентка
кафедри цивільного
права ННУ права
КНУ ім. Т. Шевченка

11 лютого —
Світлана
МАКСИМОВА,
екс-засновниця
газети «Юридична
практика», співробітниця
МКУ;

12 лютого —
Олег ТКАЧУК,
д.ю.н., суддя
Верховного Суду

Колективи видавництв «Юрінком Прес» та «Юрінком Інтер» і редакція газети «Юридичний вісник України» вітають іменинників. Нехай вас завжди супроводжує успіх, здійснюються плани та сподівання, постійно зігриває тепло людської вдячності, а будні і свята наповнюються радістю, світлом і любов'ю рідних та близьких.

■ КОНТРРЕЙДЕР

Ефективність закону
протидії рейдерству у дії

У 2025 році в Україні зафіксовано зростання кількості реєстраційних дій у сферах нерухомості та бізнесу при одночасному зменшенні кількості скарг поданих до Офісу протидії рейдерству. Про це свідчать результати статистичного аналізу, проведеного Міністерством юстиції України.

Зокрема, протягом 2025 року державними реєстраторами прийнято 5 657 459 рішень у сфері державної реєстрації прав на нерухоме майно, що на 4,26% більше, ніж у 2024 році. У сфері державної реєстрації бізнесу кількість реєстраційних дій минулого року зросла на 8,07% і становила 424 844 дії.

Водночас кількість скарг, що надійшли на розгляд до Офісу протидії рейдерству зменшилася на 15,76% — з 2 259 у 2024 році до 1 903 скарг у 2025 році. Зокрема, у сфері державної реєстрації нерухомості кількість скарг зменшилася на 18,14%, у сфері державної реєстрації бізнесу — на 5,74%. Також, на 32,66% зменшилася кількість оскаржуваних рішень у порівнянні з 2024 роком, з 8262 до 5 564.

За результатами розгляду скарг, що надійшли у 2025 році, 71,57% або 1 362 скарги, були розглянуті колегіально. Ще 12 скарг (0,63%) розглянуто в одноособовому порядку з ухваленням рішення по суті. Водночас щодо 391 скарги (20,55%) в одноособовому порядку прийнято рішення про їх повернення скаржнику або залишення без розгляду по суті.

При цьому, у 2025 році показник задоволення скарг зріс на 7,87%, оскільки за результатами колегіального розгляду було прийнято 520 позитивних рішень, що становить 38,18% від загальної кількості розглянутих. Протягом 2024 року відповідний показник був дещо нижчим та становив 30,31%.

Заслугує на увагу той факт, що у порівнянні з 2024 роком, упродовж 2025 року майже вдвічі зменшилась кількість скарг, поданих юридичними особами і майже у чотири рази скоротилась кількість скарг, поданих органами державної влади. Натомість зросла кількість скарг, поданих суб'єктами державної реєстрації.

Зменшення кількості оскаржуваних рішень та поданих скарг на тлі зростання кількості реєстраційних рішень та дій підтверджує ефективність системної роботи Міністерства юстиції України, спрямованої на підвищення якості здійснення державної реєстрації, захист прав власності та протидію рейдерству.

Підготовлено за матеріалами Мін'юсту

■ ДЕРЖАВНИЙ ЗАХИСТ

Соціальні мережи Франції
під контролем

У Франції Національні збори підтримали законопроект, який забороняє доступ до соцмереж дітям до 15 років.

Тепер законопроект має розглянути Сенат. При цьому Президент Еммануель Макрон закликав пришвидшити процедуру, щоб закон почав діяти вже з наступного навчального року. У зверненні в Х він заявив, що «мізки дітей не продаються ані американським платформам, ані китайським мережам», і що Франція не хоче «тривожного покоління, сформованого алгоритмами».

Законопроект передбачає: заборону соцмереж для дітей до 15 років; винятки для окремих освітніх платформ і месенджерів на кшталт WhatsApp; заборону користування мобільними телефонами в середній школі

У разі остаточного ухвалення Франція стане другою країною після Австралії, яка запровадить такі обмеження для неповнолітніх.

▪ ПІДОЗРА ДЛЯ ВЛАДИ

Кожен десятий депутат отримав підозру від САП

41 народний депутат 9-го скликання Верховної Ради отримав підозру від САП. Про це в інтерв'ю Укрінформу розповіли керівники Спеціалізованої антикорупційної прокуратури Олександр Клименко.

«Загалом підозру від САП отримав 41 депутат Верховної Ради IX скликання. За десять років від початку роботи антикорупційних органів підозри отримали 79 колишніх і чинних народних депутатів», — зазначив Клименко. Клименко зауважив, що не всі генпрокурори готові одразу погоджувати клопотання, надавати нам дозволи на проведення заходів, які САП просять.

«Плюс не завжди є можливість проводити ці заходи. Для цього потрібно володіти оперативною обстановкою», — додав він. «Керівник САП не має права самостійно починати розслідування і погоджувати негласні слідчі (розшукові) дії стосовно на-

родних депутатів. Повноваження керівника САП обмежуються лише повідомленням про підозру депутату, коли для цього є достатньо доказів. А починає розслідування, вносить відомості до ЄРДР відносно депутата генпрокурор», — додав очільник САП.

Підготовлено за матеріалами Censor.net

▪ МОБІЛІЗАЦІЯ

Бронь в «законі»

Кількість заброньованих від мобілізації громадян в Україні протягом 2025 року зростає з 1 млн до 1,3 млн осіб, повідомляє LB.ua з посиланням на слова очільника Міністерства економіки, докільця та сільського господарства Олексія Соболева під час панельної дискусії «Нова країна: ключові питання».

Соболев зазначив, що питання бронювання безпосередньо впливає на процес мобілізації, тому для держави критично важливо підтримувати баланс між оборонними потребами та економічною стабільністю. За оцінкою Соболева, на сьогодні цей баланс витримано, хоча раніше з боку військового керівництва надходили пропозиції щодо зменшення обсягів бронювання працівників.

Крім того, міністр підкреслив позитивний вплив цього процесу на детінізацію ринку праці. За його словами, можливість отримання броні стимулює фахівців офіційно працевлаштовуватися, що дозволило державі підвищити критерії для компаній-роботодавців, зокрема щодо рівня середньої заробітної плати.

Соболев додав, завдяки виходу бізнесу із «сірої» зони та легалізації найманих праців-

ників бюджет отримав додатково десятки мільярдів гривень.

Власна інформація ЮВУ

▪ МІЖНАРОДНЕ СУДОЧИНСТВО

ЄСПЛ розпочинає рік судочинства

У Європейському суді з прав людини відбулося урочисте відкриття судового року. У Страсбурзі відбулась традиційна урочиста церемонія відкриття нового судового року Європейського суду з прав людини.

Захід об'єднав голів національних судових інституцій країн — членів Ради Європи, високих представників РЄ та європейської юридичної спільноти. Участь у церемонії також взяла Уповноважена у справах Європейського суду з прав людини Margarita Sokorenko. Церемонії відкриття судового року в ЄСПЛ передував судовий семінар на тему «Захист медіаплюралізму та демократичного процесу в складні часи». У центрі уваги його учасників були наступні актуальні питання: свобода слова та право на інформацію; юрисдикція Європейського Союзу у контексті можливості застосування обмежувальних заходів; забезпечення добросовісності демократичного процесу та судового контролю; вільне волевиявлення народу як передумови захисту демократичного державного ладу.

Як відомо, для України практика ЄСПЛ має особливе значення. Про це газета ЮВУ неодноразово зверталася на своїх сторінках. Представництво нашої держави в Європейському суді з прав людини та координацію виконання його рішень забезпечує Міністерство юстиції України. Уповноважений у справах Європейського суду з прав людини є посадовою особою Міністерства юстиції, на яку покладено повноваження щодо здійснення представництва України в Європейському суді з прав людини під час розгляду справ про порушення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція), координації виконання його рішень, а також інформування Комітету міністрів Ради Європи про хід виконання рішень Суду.

В умовах повномасштабної збройної агресії РФ дотримання стандартів Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод залишається ключовим орієнтиром для українських судів і важливою складовою довіри до рішень, зокрема у справах щодо воєнних злочинів.

Підготовлено за матеріалами Мін'юсту

У 2029 році вступників не залишиться?

УМОН заявили, що у 2029 році майже не буде вступників до вишів. Так стало відомо, що у 2029 році вступати до закладів вищої освіти будуть тільки випускники пілотних академічних ліцеїв, яких налічуватиметься близько 15 тисяч осіб.

Про це повідомила заступниця міністра освіти і науки Надія Кузьмичова під час вебінару DECIDE, присвяченого реформі старшої профільної школи. За її словами, це є однією з ключових переваг участі шкіл в пілотуванні мережі академічних ліцеїв, донабір на який триває до 4 лютого.

Зокрема, якщо зараз зі шкіл щорічно випускається приблизно 200 тисяч учнів, то в 2029 році випускниками будуть лише діти, які з 1 вересня стануть учнями 10 класів пілотних ліцеїв, і їх буде не більше 15 тисяч. «Це означатиме обернену конкуренцію: за цих випускників будуть конкурувати заклади вищої освіти», — наголосила Кузьмичова.

Власна інформація ЮВУ

Мін'юст запрошує до своєї команди

Секретаріат Уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини оголошує добір фахівців і запрошує долучитися до команди професіоналів, які працюють над захистом інтересів України на міжнародному рівні.

Вакантні посади головних спеціалістів: в Управлінні представництва держави в міждержавних справах; в Управлінні координації виконання рішень ЄСПЛ та інформування Комітету міністрів Ради Європи; в Управлінні представництва держави в цивільних та кримінальних справах.

Питання діяльності ЄСПЛ є дуже актуальними для України, адже йдеться про міжнародне право, про захист інтересів держави, про притягнення рф до відповідальності за вчинені злочини.

Підготовлено за матеріалами Мін'юсту

Шановні науковиці, аспірантки, студентки, викладачки!

11 лютого відзначається Міжнародний день жінок і дівчат у науці – свято, яке нагадує нам усім про виняткову роль жінок у створенні знань, інновацій, донесенні їх до аудиторії.

Зараз, коли ми бачимо стрімкий розвиток нових технологій, штучного інтелекту та міждисциплінарних підходів, особливо помітним є лідерство жінок.

Приклади, які не потребують довгих пошуків. Олена Орлюк, яка пройшла тернистий шлях вченої, втілює свої знання та досвід у розбудову Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій, завдяки якому українські науковиці мають можливість захищати свої інтелектуальні здобутки.

Ольга Совгира, яка зробила значний внесок у розвиток вітчизняної науки конституційного права та у правове виховання молодого покоління, сьогодні є суддею Конституційного Суду України. Вона перетворює свої знання у рішення конституційної судової ланки. Вони, як і багато інших жінок завдяки реалізації принципу рівних

можливостей перетворили його в інституційну норму. Жінки мають реальний доступ до повного наукового шляху: від підготовки молодих дослідниць до керівних і експертних ролей у проєктах, лабораторіях та експедиціях. Їх здобутки переконливо доводять, що наука – це не про статтю, а про фаховість, креативність, наполегливість.

Окремо хочеться відзначити тих, хто поєднує наукову роботу з лідерством – керує лабораторіями, кафедрами, грантовими програмами, міжнародними проєктами. Саме завдяки вашій візії, сміливості й умінню об'єднувати людей ми разом робимо внесок у розвиток української та світової науки.

І нехай ваш шлях буде сповнений цікавих доробок, відкриттів, потужних проєктів, визнання!

Редакція ЮВУ з щирою вітає вас, дорогі жінки, шановні науковиці!

Десять кращих ЗВО юросвіти

В Україні за часи незалежності постійно збільшується кількість ЗВО, в яких можна отримати юросвіту. На сьогодні є більше п'яти десятків закладів, в яких навчаються більше семи десяти тисяч майбутніх юристів. Проте навчальна статистика не дає загального уявлення про якість освіти та про кращі юридичні кадри. Тому ЮВУ продовжує публікувати матеріали про українські юридичні школи, зокрема про найкращі заклади з юридичної освіти нашої країни.

Найкращі українські університети, де можна здобувати юридичну освіту:

1. Київський національний університет імені Тараса Шевченка.
2. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого.
3. Національний університет «Львівська політехніка».
4. Національний університет «Одеська юридична академія».
- 5/6. Львівський національний університет імені Івана Франка.
- 5/6. Сумський державний університет.
7. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського».
8. Державний податковий університет.
9. НАУ «Київський авіаційний інститут».

10. Національний університет біоресурсів і природокористування України та Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.

Зауважимо, що останні два заклади в рейтингу, а також Львівський національний університет імені Івана Франка та Сумський державний університет розділили між собою певні місця в рейтингу, адже за нашими підрахунками набрали однакову кількість балів.

Щоб виділити найкращі юридичні університети України, ми спиралися на рейтинги, які оцінюють виші за різними показниками. Саме ці заклади потрапили до рейтингу, оскільки вони представлені у двох-чотирьох проаналізованих рейтингових списках.

Реформа адвокатури

Робоча група від Кабміну працює

Над реформу адвокатури і підвищенням доброчесності адвокатів працюватиме робоча група при Кабміні.

2026 рік розпочався незвично тихо з точки зору появи нових вимог міжнародних партнерів по судовій реформі. МВФ цього разу зосереджений на оподаткуванні, а Україна все ще чекає на ідеї європейських партнерів для нового кредиту у 90 млрд євро від ЄС (вони згодом з'являться у переліку реформ Ukraine Facility). Але, оскільки реформу адвокатури Україна записала собі скрізь у міжнародні зобов'язання, то у 2026 році щось з цього питання, так чи інакше, представити доведеться.

До того ж НАЗК вже розробило проект Антикорупційної стратегії на 2026–2030 роки, куди вирішило в окремий розділ II «Запобігання корупції у пріоритетних сферах» записати «Адвокатуру та правничу допомогу». Фактично — на рівні з «Обороною», «Енергетикою» та «Відновленням».

Зокрема, у поясненнях НАЗК нарікає на відсутності публічного реєстру дисциплінарних рішень щодо адвокатів, тому, що не здійснюються відеотрансляції засідань, де адвокатів притягають до відповідальності тощо.

«Суспільство фактично позбавлене інструменту перевірки доброчесності адвоката, оскільки клієнт не має можливості дізнатися, чи притягався обраний ним захисник до дисциплінарної відповідальності та з яких підстав» — йдеться у поясненнях до проекту Стратегії НАЗК. Крім того, у супровідних документах йдеться про те, що: перевірка доброчесності осіб, які претендують на набуття статусу адвоката, є необхідним елементом доступу до професії. Відсутність перевірки доброчесності на етапі допуску до професії створює ризик допуску осіб, чия поведінка або репутація є несумісними тощо.

«Передбачувані заходи покликані сформувати ефективну, підзвітну та доброчесну адвокатуру». Для того, аби напрацювати зміни у сфері адвокатури відповідно до Дорожньої карти з питань верховенства права створено новий консультативно-дорад-

чий орган — Робоча груп. Оргзабезпечення здійснюватиме Мін'юст, а співголовами є Людмила Сугак — заступниця міністра юстиції і Денис Маслов. Від Офісу Президента до групи увійшли Віктор Дубовик — гендиректор Директорату з питань правової політики та його заступниця Олена Антонюк. Від адвокатських ГО: Денис Бугай та президент АПУ Микола Стеценко, а також Ольга Дмитрієва та член Зоя Ярош Від вчених: Нана Бакаянова (Одеська юридична академія), Оксана Калужна (ЛНУ Франка), Олена Овчаренко (НЮУ Мудрого), Оксана Хотинська-Нор (КНУ Шевченка). Народні депутати: Роман Бабій, Валерій Божик, Володимир Ватрас, Микола Стефанчук, Максим Дирдін, Сергій Демченко, Анатолій Гунько.

Пропозиції та рекомендації робочої групи будуть вважатися схваленими, якщо за них проголосувало більше половини присутніх на засіданні. Зі свого боку, НААУ сформувала свою власну робочу групу з виконання Дорожньої карти з питань верховенства права в частині напрацювання змін до законодавства про адвокатуру. І вже навіть встигла провести засідання за участі голови Ради адвокатів і правничих товариств Європи (CCBE).

Судячи з усього, ці та інші групи будуть конкурувати між собою. Адже «Кабмінівська» група включає представників партнерів та прибічників «активної» реформи НААУ, запровадження «перевірок доброчесності» для адвокатури. Чим завершить це змагання — будемо спостерігати.

Підготовлено за матеріалами групи «Судді України»

Комунальне свавілля

Як захистити права споживача при нарахуванні «фантомних» боргів.

Борги ростуть як на дріжджах — це реальність, у якій опинилися мільйони українців. Багато хто змирився з «абонплатою», вважаючи її неминучою. Але чи завжди вона нарахована законно?

Правовий щит споживача: Згідно зі ст. 7 Закону України «Про житлово-комунальні послуги», споживач має право НЕ сплачувати вартість послуг (крім опалення), якщо він не проживає у приміщенні понад 30 календарних днів. Але є нюанс: це право не діє автоматично. Його потрібно «активувати» юридично.

Як адвокат, я виділяю три критичні точки, де можна і потрібно боротися за перерахунок: Маніпуляція з «Абонплатою»: Постачальники часто перевищують граничний розмір плати за абонентське обслуговування, встановлений Кабміном.

Нарахування на «зареєстрованих»: Вивіз сміття та водопостачання (за відсутності лічильника) часто нараховуються за кількістю зареєстрованих. Якщо особа зареєстрована, але фактично проживає в іншому місті або за кордоном — це підстава для негайного скасування нарахувань за весь період відсутності.

Неякісна послуга: Якщо вода в крані не відповідає сан пінам або температура теплоносія нижча за норму — ви маєте право на пропорційне зниження не тільки ціни ресурсу, а й вартості обслуговування. Якщо ви бачите несправедливі цифри у квитанції за порожню квартиру:

Крок 1. Документування. Зберіть докази вашої відсутності.

Крок 2. Офіційна заява. Подайте письмову заяву постачальнику про перерахунок з посиланням на ст. 7 Закону про ЖКП.

Крок 3. Акт-претензія. Якщо послуга надається неякісно — викликайте представника для складання акта.

Монополісти розраховують на те, що споживач не захоче «визитися» через 40-50 гривень абонплати. Але в масштабах року та всієї країни — це мільярди, витягнуті з кишень громадян.

Пам'ятайте: закон працює лише тоді, коли ви змушуєте його працювати.

Підготував адвокат **Вадим ЧУНЖИН**

Результати діяльності ККС у складі ВС за 2025 рік

9 лютого 2026 року, у Касаційному кримінальному суді у складі Верховного Суду відбулися збори суддів, на яких було презентовано показники здійснення правосуддя касаційним судом за 2025 рік. Голова ККС ВС Олександр Марчук наголосив, що 2025 рік — це вже четвертий рік життя та діяльності у правовому режимі воєнного стану. Він навів статистичні дані, які свідчать, що попри всі виклики та труднощі суддям ВС у ККС вдавалося забезпечувати в розумні строки справедливий, якісний, належний розгляд кримінальних проваджень.

«Упродовж минулого року до Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду надійшло 7544 процесуальні звернення та кримінальні провадження. Майже 76 % від звернень, що надійшли, — це касаційні скарги на судові рішення судів першої або апеляційної інстанцій у кримінальних провадженнях», — зазначив голова ККС ВС. За його словами, у звітному періоді ККС ВС розглянув 7321 процесуальне звернення і справу кримінального судочинства. Крім того, у 30 % розглянутих ККС ВС впродовж 2025 року процесуальних звернень і справ (2209 кримінальних проваджень) судові провадження відбувалося в режимі відеоконференції.

З урахуванням нерозглянутих за попередній рік касаційних скарг, подань, клопотань, заяв і кримінальних проваджень (справ) у ККС ВС протягом 2025 року усього перебувало на розгляді 8912 процесуальних звернень та кримінальних проваджень.

Також, нагадав голова ККС ВС, суди кримінальної юрисдикції продовжують приділяти значну увагу належному розгляду справ щодо злочину агресії, воєнних злочинів та злочинів проти національної безпеки.

Заступник голови Касаційного кримінального суду у складі ВС, секретар Першої судової палати ККС ВС Наталія Антонюк повідомила, що минулого року Перша су-

дова палата ККС ВС провела 1643 засідання з розгляду справ по суті. «Це вражаюча цифра, враховуючи те, що ми розглядаємо справи колегіально, і те, що все-таки кількість суддів зменшується», — відзначила Наталія Антонюк. На її переконання, пріоритетом є ефективне донесення правових висновків як до суддів інших інстанцій, так і до юридичної спільноти загалом. Так, зокрема, дієвим є оперативне інформування про ухвалені судові рішення ККС ВС на інформаційних ресурсах Верховного Суду (офіційному вебсайті, сторінках ВС у соцмережах тощо). Доповідачка звернула увагу й на важливу роль періодичних і тематичних оглядів рішень ККС ВС.

Секретар Другої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду Наталія Білик повідомила, що протягом минулого року на розгляді палати перебувало 2232 провадження.

«Статистика свідчить, що більшість оскаржених судових рішень місцевих та апеляційних судів були залишені без змін. Судді Другої судової палати у 2025 році здійснили досить ефективну роботу й доклали максимум зусиль для забезпечення єдності судової практики та дотримання конституційних засад здійснення судочинства», — сказала Наталія Білик.

Секретар Третьої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду Герман Анісімов зазначив, що протягом минулого року на розгляді Третьої судової палати перебувало 2477 касаційних скарг. З них 105 касаційних скарг було передано у попередніх звітних періодах та 2372 касаційні скарги — впродовж 2025 року. Судді за результатом розгляду касаційних скарг ухвалили, зокрема, такі рішення: про відкриття касаційного провадження — 963 рішення, про повернення касаційної скарги — 414, про відмову у відкритті касаційного провадження — 305, про відмову у відкритті касаційного провадження на підставі п. 2 ч. 2 ст. 428 КПК України — 719. З доповіддю про результати роботи секретаріату ККС ВС виступив заступник керівника Апарату — керівник секретаріату Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду Юрій Хім'як.

Він зауважив, що минулого року секретаріат ККС ВС на належному рівні здійснював матеріально-технічне, організаційне, інформаційно-аналітичне забезпечення роботи суду. Також, за його словами, ККС ВС завжди відкритий до взаємодії з майбутніми правниками. Важливий напрям діяльності секретаріату ККС ВС — подальша цифровізація робочих процесів. На завершення зборів Голова Верховного Суду Станіслав Кравченко відзначив вагомі результати роботи Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду за минулий рік та подякував суддям ВС у ККС за досягнення таких високих показників.

За його словами, пріоритетами подальшої діяльності як касаційного суду, так і Верховного Суду загалом лишатиметься організація відкритого діалогу із фаховою правничою спільнотою, міжнародними партнерами та громадськістю про досягнення національної судової системи та виклики для правосуддя, зокрема, в умовах воєнних реалій та загроз для демократичних цінностей.

Також під час зборів затвердили Аналіз здійснення правосуддя Касаційним кримінальним судом у складі Верховного Суду у 2025 році, з яким можна ознайомитися за посиланням court.gov.ua/storage/portal/supreme/oglyady/Analiz_statistika_KKS_2025.pdf

Підготував Василь ГОРБЕНКО,
спеціально для ЮВУ

Права людини у суспільному вимірі

Баланс між суспільним інтересом і приватністю має підтримати громадянське суспільство разом з державою. У Києві відбулася конференція до Міжнародного дня захисту даних.

У Центрі захисту прав дитини відбулася конференція «Медіа і персональні дані: стандарти захисту в цифрову епоху». У фокусі обговорення — рівновага між суспільним інтересом, свободою слова та правом на приватність. До конференції долучилися журналісти, експерти, представники державних органів. Зі вступним словом виступили: Юлія Деркаченко (Представниця Уповноваженого з інформаційних прав), Хільде Хауг (заступниця Голови Офісу Ради Європи в Україні), Сандра Фур (регіональна менеджерка проекту GIZ), Войцех Вевіровські (Європейський інспектор із захисту даних). Під час заходу відбулися дві панельні дискусії:

– Панель «Регуляторна та інституційна рамка у сфері персональних даних і медіа в контексті євроінтеграції».

– Модераторкою заходу була Тетяна Олексюк (експертка Ради Європи з питань захисту персональних даних). Серед спікерів: Лілія Олексюк (експертка з питань захисту персональних даних), Юлія Деркаченко (Представниця Уповноваженого з інформаційних прав), Ганна Красноступ (Міністерство культури), Юрій Турій (Міністерство цифрової трансформації), Тетяна Авдеева (ГО «Лабораторія цифрової безпеки»).

Обговорювали зближення українського законодавства з європейськими стандартами, зокрема GDPR, практичне застосування норм захисту персональних даних, повагу до людини в роботі з інформацією та використання штучного інтелекту.

Юлія Деркаченко розповіла про роботу Офісу Омбудсмана у сфері захисту персональних даних. Вона поінформувала, що до нас надійшло 15 217 звернень щодо порушень інформаційних прав, з яких 2 254 стосувалися порушення права на приватність. Також було зазначено, що з 2025 року Офіс Омбудсмана реалізує масштабну інформаційно-просвітницьку кампанію та розробив навчальні курси у сфері захисту персональних даних.

– Панель «Практичні виклики захисту персональних даних під час воєнного стану».

Модератор панелі — Ігор Розкладай (ГО «Центр демократії та верховенства права»). Серед спікерів: Вікторія Романюк (Могилянська школа журналістика), Людмила Опришко (ГО «Платформа прав людини»), Людмила Панкратова (ГО «Інститут розвитку регіональної преси»), Владислав Онищенко (Офіс Омбудсмана), Ліна Дешвар (БО «Бачити Серцем»).

Обговорювали серйозні ризики публікації персональних даних під час воєнного стану — військових, внутрішньо переміщених осіб, дітей та інших осіб, які можуть ставити під загрозу їхню безпеку та порушувати права. Наголошували, що будь-яке висвітлення інформації має здійснюватися виключно в найкращих інтересах людини.

Завершальною частиною заходу стала сесія запитань і відповідей, під час якої представники медіа мали змогу поставити свої запитання експертам.

Конференцію організовано Офісом Омбудсмана спільно з проектом Ради Європи «Підтримка впровадження європейських стандартів захисту прав людини в Україні: Фаза II» та Регіональним проектом «Рейформа державного управління в країнах Східного партнерства III», який реалізується GIZ.

Власна інформація ЮВУ

Суддівська освіта вдосконалюється

Асоціація «Центр МАРТА» та Національна школа суддів України розширюють освітню співпрацю.

У НШСУ відбулася зустріч ректора Миколи Оніщука з представницями проекту Асоціації «Центр МАРТА» «Україна: посилення спроможності та підтримка жінок і дітей, які постраждали від війни», що реалізується за підтримки Міністерства закордонних справ Латвійської Республіки. До складу делегації увійшли директорка латвійської Асоціації «Центр МАРТА» Ілута Лаце, фінансова директорка Діта Лаце, а також координаторка українських проектів — експертка з протидії гендерно зумовленому насильству, підтримки постраждалих та роботи з травмою Наталія Чудаєва.

Під час зустрічі сторони підбили підсумки співпраці у 2025 році та обговорили спільні освітні ініціативи на 2026 рік, спрямовані на впровадження гендерно чутливого та орієнтованого на постраждалих підходу у судовій практиці.

Ключовим напрямом співпраці стало проведення двоетапного тренінгу для тренерів НШСУ щодо інтеграції підходу, орієнтованого на потреби осіб, які постраждали від гендерно зумовленого насильства: перший етап успішно відбувся у вересні 2025 року в Києві; другий етап заплановано на квітень 2026 року у форматі навчального візиту до Латвії за участі 20 викладачів НШСУ.

Серед інших ініціатив — апробація навчальної програми для НШСУ, розробленої з урахуванням досвіду Асоціації «Центр МАРТА», кращих європейських практик та українського контексту. Реалізація спільних проектів сприятиме посиленню гендерного підходу в судовій системі та підвищенню якості захисту прав постраждалих в умовах війни.

Підготовлено за матеріалами НШСУ

Конкурс на посаду голови ДМСУ

В Києві відбувається тестування на знання законодавства у рамках відкритого конкурсу на посаду голови Державної митної служби України (ДМС).

Наразі пройшли 16 кандидатів, йдеться у повідомленні у конкурсній комісії. Як повідомлялось, перший етап — тестування на дослідження загальних здібностей — успішно склали 16 кандидатів, стільки ж склали й тестування на знання законодавства.

Отже, всі вони переходять й до наступного етапу — практичне завдання на володіння професійними практичними вміннями та навичками. «Тестування на знання законодавства тривало 100 хв, для кожного кандидата автоматизованою системою було згенеровано випадковим чином унікальний тест із 100 питань». Зазначається, що тематика тестів включала знання Конституції України, антикорупційного законодавства, Митного кодексу, міжнародних конвенцій та інших нормативно-правових актів.

Прохідний бал, отримання якого свідчить про успішне проходження тестування, становить 80 балів. Кабмін, як відомо, 4 серпня 2025 року затвердив склад конкурсної комісії з обрання керівника ДМС, до якої ввійшли представники від України та міжнародних партнерів.

Кабмін, як відомо, 4 серпня 2025 року затвердив склад конкурсної комісії з обрання керівника ДМС, до якої ввійшли три представники від України: Андрій Єрашов — керівник аналітичного центру СУП; Дмитро Олійник — голова ради ФРУ; Олег Тимків — директор з розвитку бізнесу, аудиторська фірма «Моор Стівенс». Від міжнародних партнерів до неї увійшли Арунас Адоменас — митний аташе Литви при ЄС, експерт з митної політики та міжнародного співробітництва. Девід Бернстайн — експерт з питань врядування та інституційних реформ, Куніо Мікурія — міжнародний експерт з митної політики, сприяння торгівлі та організаційного лідерства.

Власна інформація ЮВУ

Кадрові зміни у найбільшому з районних українських судів

Шевченківський райсуд виходить із режиму ручного правосуддя, адже замість старого голови тут відбудеться відновлення правосуддя. Одіозний голова суду Євген Мартинов більше не обіймає цю посаду, а багаторічна система ручного керування судом втрачена. Роками цей суд був місцем, де справи з великими грошима не доходили до розслідувань. За головування Мартинова суд перестав бути незалежним арбітром і перетворився на механізм прикриття корупційних схем. З лютого відбулося переобрання керівництва суду, і новим головою став Дмитро Мальцев.

Саме результати роботи суду за попереднього головування пояснюють, чому це переобрання має принципове значення. Євген Мартинов був центральною фігурою системи ручного керування процесами. Мали місце втручання в автоматизований розподіл справ і контроль судових процесів через апарат суду. «Потрібні» матеріали концентрувалися у визначених суддів, а непідконтрольних суддів фактично відключали від розгляду чутливих справ. Так у суді формувалося контрольоване середовище. У такій системі результат був відомий наперед. Показові кейси:

- справа щодо організованої групи за участі посадовців Мінагрополітики, КМДА, Миколаївської ОДА та суддів Господарського суду Києва. У схемі фігурували представники SOFCO Group, фіктивні підприємства та отримання неправомірної вигоди. Матеріали містили чітку фабулу злочину і ролі учасників. Суд Мартинова обмежився формальною відмовою без аналізу. Розслідування було зупинене одним рішенням.

- російське онлайн-казино Pin-Up. Йшлося про відмивання коштів, ухилення від податків та фінансування рф і окупаційних структур. У матеріалах були конкретні компанії, фінансові ланцюги і зв'язки з посадовцями. Суд мав дати оцінку бездіяльності БЕБ. Натомість справу визнали «не предметом розгляду», фактично прикривши всю схему.

Окрема частина — колишня керівниця апарату суду, яку саме Мартинов привів у Шевченківський суд. Через апарат суду блокувався рух скарг, затягувалися строки і втручалися в роботу автоматизованої системи документообігу. Суддів штучно виво-

дили з розгляду справ, а матеріали «губилися» на етапі реєстрації. Саме апарат забезпечував технічну реалізацію схеми.

Паралельно було встановлено, що керівниця апарату пов'язана бізнесом з компанією «Гранд», яку вона контролює, працює на території рф, сплачує податки до російського бюджету і декларує багатомільйонні доходи в рублях. В Україні при цьому показувалися мінімальні доходи держслужбовця. Ці факти були задокументовані. Отже, результати роботи за цим напрямком є показовими. Протиправна діяльність попереднього голови Шевченківського районного суду міста Києва стала предметом численних скарг і заяв про вчинення кримінальних правопорушень.

Зокрема, неодноразово скеровувалися дисциплінарні скарги до Вищої ради правосуддя, яка відмовляла у відкритті дисциплінарних проваджень. Фактично Мартинов залишався поза будь-якою відповідальністю, адже такі «ручні управління» судової системи виявилися надто зручними для системи. Але, схоже, за рік нас усе ж почули. Мартинов не був переобраний головою суду повторно, адже система правосуддя більше не готова була потурати його забаганкам і ручному стилю керування.

Підготовлено за публікаціями у ЗМІ

Законопроекти яким не судилося втілитися у життя

Відбулися нові законодавчі пропозиції щодо Уряду, Бюро економічної безпеки України та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг.

Так, у грудні 2025 року у ВРУ були зареєстровані законопроекти, які стосуються Кабінету Міністрів України, Бюро економічної безпеки України та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг:

«Про внесення змін до Закону України «Про Кабінет Міністрів України» щодо оприлюднення додаткових матеріалів до актів Кабінету Міністрів України» (реєстр. № 14308 від 16.12.2025 р.). Він передбачає обов'язок Уряду попередньо оприлюднювати на своєму офіційному вебсайті проекти його актів із додатковими матеріалами до такого акту. Ця норма має замінити норму про те, що попередньому оприлюдненню, в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, підлягають проекти Уряду, що мають важливе суспільне значення та визначають права і обов'язки громадян України. А також пропонується додавати до оприлюдненого акта Кабінету Міністрів України пояснювальну записку з додатками до неї. Ініціатором законопроекту є член депутатської групи «Відновлення України» О. М. Юрченко;

«Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення гарантій здійснення повноважень Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» (реєстр. № 14282 від 08.12.2025 р.). Ним, зокрема, пропонується зміни до Закону України «Про державну службу», відповідно до яких

цей Закон не повинен поширюватися на Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. Ініціаторами законопроекту є народні депутати України від політичних партій «Слуга народу» та «Голос» А. В. Жупанин, М. М. Хлапук, А. В. Костюх, О. В. Семінський, А. О. Радіна, І. Р. Совсун, В. В. Цабаль, Р. П. Гришук, Р. А. Підласа, Я. І. Железняк, О. В. Мовчан;

«Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення інституційної спроможності у сфері зовнішньоекономічної діяльності та забезпечення захисту національного товаровиробника» (реєстр. № 14270-1 від 17.12.2025 р.). Ним, зокрема, пропонується зміни до законів України «Про Бюро економічної безпеки України», «Про центральні органи виконавчої влади» «Про Кабінет Міністрів України». Зміни передбачають наділення Бюро економічної безпеки України спеціальним статусом. Ініціатором законопроекту є позафракційна народна депутатка України Л. А. Буймістер.

Експертна оцінка. Експерти ЦППР не підтримують такі законодавчі зміни з наступних міркувань. Оприлюднення додаткових матеріалів до всіх проектів актів Кабінету Міністрів України та до прийнятих актів, є недоцільним. Така інформація буде необхідною не всім, а лише тим, кого стосується цей акт або хто має зацікавленість (напр., професійну) проаналізувати весь процес його розробки та його зміст. При цьому для таких ви-

падків зацікавлені особи можуть використати механізм звернення до Уряду із запитом про отримання публічної інформації. До того ж висвітлення такої інформації переважатиме Секретаріат КМУ додатковою та не завжди потрібною роботою, відволікаючи від основних обов'язків. Тому, на нашу думку, варто залишити чинну норму Закону.

Виведення Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, з-під сфери дії Закону України «Про державну службу» матиме наслідком збільшення кількості виключень з цього Закону, які загрожують єдності та цілісності системи державної служби України. Наразі Національна комісія належить до системи центральних органів виконавчої влади, а її співробітники реалізують повноваження із практичного виконання завдань і функцій держави. Така законодавча ініціатива є продовженням хибного прецеденту, в основі якого є, зокрема, виключення з-під дії Закону України «Про державну службу» в лютому 2024 року Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (Законом України № 3585-IX від 22.02.2024 р.).

Щодо БЕБ, то його подвійна видова належність (і бюро, і ЦОВВ зі спеціальним статусом) створюватиме складнощі у визначенні особливостей його правового статусу та вноситиме додатковий дисбаланс у чистоту видової класифікації інших ЦОВВ (адже такий випадок, на жаль, не перший).

До того ж збільшення кількості ЦОВВ зі спеціальним статусом не є доцільним. Фактично це органи-винятки із загального підходу до побудови системи органів виконавчої влади України. Вони мають особливості призначення та звільнення їх керівників, особливості своєї діяльності. Їх кількість має бути мінімальною, а підстави для надання такого статусу — вагомими та аргументованими. До того ж наше законодавство не містить чітких критеріїв та підстав утворення таких органів, чим не варто зловживати на практиці.

Тому, на нашу думку, розглянуті законопроекти мають бути переглянуті та доопрацьовані.

Підготовлено за матеріалами ЦППР

Справи господарські

Енергетична криза + непрофесійний менеджмент = підвищення тарифів.

Тиждень тому уряд готувався до різкого підвищення цін на електроенергію, щоб в умовах обстрілів і шаленого дефіциту в Україні є потреба збільшити доступ до більш дорогої енергії з Європи. Бо коли темно і холодно — вже не до жиру... І коли вже всі знали що стрибок ціни буде — «Енергетом» продав електрику по «старій» дешевій ціні. А могли б продати вже по новій ціні і прибуток би отримала державна компанія. Але тепер той самий прибуток отримують півтори десятки приватних фірм на чолі з компанією Ріната Ахметова.

Всього вони можуть розділи 2 млрд грн прибутку буквально за найближчий тиждень. Ахметівці з цього отримують найбільше — до 400 млн грн. Дійсно, що споживачі так чи інакше б заплатили більше, бо уряд і НКРЕКП вирішили підняти ціну до європейського рівня заради того, щоб світло хоч якесь взагалі було. Але прибуток пішов по приватних конторах, з яких виводити кеш набагато зручніше, ніж з самого «Енергоатому». І все це відбулось в момент, коли «Енергоатом» після міндич-гейту знаходиться у сірій зоні. Там абсолютно весь той менеджмент, який тендерів при старій команді. Нових менеджерів не призначають. Бо уряд недоформував Наглядову раду. Призначили чотирьох іноземців, але державну квоту не заповнили. Тож і нового керівника і службу безпеки на «Енергоатом» призначати нікому. Таке собі бюрократичне динамо.

Педалі має крутити Міністерство економіки. Саме йому формально підкоряється «Енергоатом». Мін економ раніше очолювала нинішня прем'єрка Юлія Свириденко, а зараз її наступник Олексій Соболев. У свою чергу скандальний злив енергії «Енергетомом» відбувся в день призначення міністром енергетики Дениса Шмигала, колишнього енергетика з ДТЕК Ріната Ахметова.

Ну от прям напрошується висновок, що поки Зеленський воював в Давосі — його менеджери не оминули можливості прикурить. Бо націоналізація збитків і приватизація прибутків — це у декого в крові.

Підготував **Максим БОНДАР**, спеціально для ЮВУ

Адміністративна процедура стає ефективнішою

Відбувся круглий стіл «Про адміністративну процедуру»: результати впровадження, перша практика та подальші кроки, організований Міністерством юстиції України спільно із Секретаріатом Кабінету Міністрів України за підтримки проєктів Європейського Союзу *Pravo-Justice* та «Продовження підтримки комплексної реформи державного управління в Україні» (EU4PAR2).

Захід об'єднав представників центральних і місцевих органів виконавчої влади, суддівського корпусу, народних депутатів України, науковців, експертного середовища та міжнародних партнерів. Учасники обговорили результати застосування Закону України «Про адміністративну процедуру», першу практику його реалізації, а також подальші кроки з удосконалення адміністративних процедур.

Під час виступу заступник міністра юстиції Людмила Кравченко поінформувала про ключові результати імплементації Закону та практичні кроки, які забезпечили його реальне застосування.

«Два роки впровадження Закону «Про адміністративну процедуру» пройшли у надзвичайно складних умовах повномасштабної війни. Міністерство юстиції виконувало дві ключові ролі: з одного боку — координувало впровадження закону іншими органами влади, а з іншого — забезпечувало його виконання у власній діяльності. Серед важливих результатів — створення перших комісій з розгляду скарг. На прикладі Офісу протидії рейдерству відпрацьовано механізм роботи таких комісій, який потім поширено на інші міністерства та шість областей (Чернігівську, Донецьку, Закарпатську, Дніпропетровську, Сумську та Чернівецьку), що дозволило громадянам ефективно вирішувати спори в позасудовому порядку», — зазначила Людмила Кравченко.

Було також наголошено, про приведення нормативно-правової бази у відповідність до Закону України «Про адміністративну процедуру»: переглянуто та оновлено понад 216 нормативних актів. Паралельно здійснюється системний моніторинг застосування Закону у внутрішніх документах органів виконавчої влади. Так, про практику імплементації Закону в діяльності Міністерства юстиції поінформував заступник керівника Офісу протидії рейдерству Іван Кородюк. Він розповів про багаторічний досвід Мін'юсту як органу адміністративного оскарження, зокрема у сфері державної реєстрації, а також окреслив проблемні питання та шляхи їх вирішення.

За результатами обговорення учасники заходу відзначили суттєвий прогрес у впровадженні Закону України «Про адміністративну процедуру» та наголосили на важливості подальшого розвитку практики його застосування з урахуванням уже напрацьованої судової практики та досвіду адміністративних органів різних рівнів. Серед пріоритетних подальших кроків визначено адаптацію податкового та цифрового законодавства, продовження створення комісій з розгляду скарг, а також поглиблення співпраці з суддівським корпусом.

Підсумки впровадження Закону відображені у Звіті про виконання Закону України «Про адміністративну процедуру».

Підготовлено за матеріалами Мін'юсту

Євроінтеграція України в першій половині 2026 року:

між ризиками та можливостями

Попри стратегічну підтримку України з боку ЄС, перше півріччя 2026 року несе як нові можливості для інтеграції, так і серйозні ризики. З одного боку — політична втома, внутрішнє інституційне виснаження й загроза блокувань з боку окремих держав. З іншого — дедалі активніше впровадження моделі поступової інтеграції, переосмислення правил ЄС та посилення ролі України як безпечового гравця.

Український центр європейської політики (УЦЄП) проаналізував головні виклики та шанси у першій половині 2026-го року. Ризики для України. Ризик «фінансового заспокоєння» ЄС. Після ухвалення великого кредитного пакета на 2026–27 роки в ЄС з'являється спокуса вважати, що українське питання закрито на якийсь час. Це небезпечно для нас тому, що політична увага може зсунутися з переговорних кластерів на інші кризи, а відкриття кластерів знову відкладатиметься під гаслом «спочатку стабілізація» та «внутрішня єдність».

Ризик блокувань і «ветократії». Угорщина (і потенційно кілька інших держав) і далі використовуватиме одностайність як інструмент торгу — не лише щодо фінансів, а й щодо процедур євроінтеграції. І це знову ті самі граблі для нас — навіть технічні рішення можуть стати політичними, а відкриття переговорних кластерів можуть прив'язати до зовнішніх умов, не пов'язаних з реформами в Україні. Як результат — знову перенесення рішень на «після літа» без чітких дат і критеріїв. Однак на Орбана ще чекають складні вибори у квітні, які мають усі шанси бути більш оптимістичними для нас.

Внутрішній ризик України: виснаження інституцій. Перше півріччя 2026 року — це четвертий рік повномасштабної війни. Навіть за збереження політичної волі ресурс державної машини обмежений. Єврокомісія дедалі більше дивиться не на закони, а на спроможність виконання зобов'язань, а слабкість у держуправлінні та антикорупції швидко стає аргументом для скептиків у ЄС.

Стратегічні можливості для України. Вікно можливостей для «gradual integration». ЄС дедалі активніше використовує модель поетапного входження України в політику та ринки ЄС (роумінг —

лише початок). І це вже по факту дає нам реальну інтеграцію ще ДО членства, і для наших адвокатів це аргумент, що Україна вже є частиною ЄС де-факто. Наступними успішними кейсами може стати інтеграція у внутрішній ринок (цифровий, енергетичний) та участь у програмах ЄС на правах, близьких до членських.

Перезапуск дискусії про внутрішню реформу ЄС. Провал рішення щодо використання заморожених активів рф став тривожним дзвінком для самих європейців. Україна стає кейсом, через який ЄС переосмислює одностайність, вето і ефективність, а розширення дедалі більше розглядається як питання безпеки, а не техніки.

Це говорить про можливо більшу готовність говорити про кваліфіковану більшість у нечутливих питаннях та пошук ефективних обхідних процедур для блокувань. Переосмислення ролі України в архітектурі безпеки Європи. У 2026 році зв'язка «безпека — розширення — Україна» стає дедалі тіснішою. Україна сприймається не як «кандидат, що просить», а як контрибутор безпеки. Це змінює тон переговорів — від умовності до стратегічного партнерства, та ускладнює життя для євроскептиків, адже складніше політично виправдати довге затягування процесу.

Отже, перше півріччя 2026 року — це період боротьби між інерцією і політичними рішеннями. Якщо ЄС піде шляхом обережності, євроінтеграція ризикує знову сповільнитися. Якщо Україна зможе поєднати реформи, дипломатичний тиск та логіку безпеки — з'являється реальний шанс перевести процес з обіцянок у незворотну фазу дій та реальних переговорів.

Підготовлено за матеріалами УЦЄП

Кроки Євроінтеграції

Європейська інтеграція — це процес політичного, економічного, правового, інституційного та соціального зближення держави з Європейським Союзом задля її повноцінної участі в європейському політичному, економічному та правовому просторі.

При цьому пропонується ряд важливих переваг для держав, що приєднуються до ЄС. Для громадян країн відкривається більше можливостей у межах Союзу. Вони отримують право на вільне пересування, що включає можливість жити, працювати та навчатися в будь-якій з держав ЄС. Що ж до економіки, то вступ до ЄС дає країнам доступ до єдиного ринку. Це має значний вплив на розвиток інфраструктури, модернізацію промисловості та підвищення конкурентоспроможності економіки.

Процес вступу до ЄС відбувається у три ключові етапи:

Крок 1. Отримання статусу кандидата. Україна подала заявку на членство в ЄС 28 лютого 2022 року. Після виконання ряду процедур, серед яких заповнення двох частин опитувальника Європейської комісії: щодо відповідності політичних і економічних критеріїв та щодо відповідності законодавства за всіма розділами права ЄС, 23 червня 2022 року Україна отримала статус кандидата.

Крок 2. Перемовини про членство. Після набуття статусу кандидата розпочинається процес переговорів, у межах якого країна має адаптувати своє законодавство до стандартів ЄС. Важливою частиною цього процесу є імплементація *acquis communautaire* — сукупності законів, правил і норм Європейського Союзу, що охоплюють усі аспекти функціонування Союзу. Україна зараз перебуває на цьому етапі вступу до ЄС.

Крок 3. Підписання договору про вступ. Після успішного завершення переговорів сторони зазвичай укладають договір про приєднання, який визначає умови та дату вступу нового члена до ЄС. Цей документ мають ратифікувати Європейська комісія, Європейська рада, Європейський парламент, усі держави-члени ЄС та країна-кандидат.

Підготовлено за матеріалами Центру демократії та верховенства права

Прийнято новий закон «Про захист прав споживачів»

В умовах повномасштабної військової агресії електронна комерція (e-commerce) набула важливого значення; суб'єкти комерції створюють критично важливу інфраструктуру, що підтримує внутрішнє споживання, наповнення бюджету та забезпечує логістику. Стійкість сектору забезпечується його гнучкістю та здатністю адаптуватися до мінливих умов.

Аналіз демонструє суттєве стимулювання мобільної комерції (mcommerce) — адаптація платформ до мобільних пристроїв та створення зручних додатків, а також інтенсивний розвиток соціальної комерції (S-commerce), де соціальні мережі (Facebook, Instagram, TikTok) використовуються як ключові канали продажів. Рух бізнес-процесів у мобільний та соціальний простір є наслідком внутрішнього переміщення населення та потреби у дистанційних покупках, зумовленої руйнуванням або недоступністю традиційної фізичної інфраструктури. Економічна стабільність e-commerce є фундаментальним елементом корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Економічний кластер є першим і основним як вважають експерти: компанія має залишатися прибутковою, щоб мати ресурси для продовження діяльності. Слід зазначити, що у 2022 році лише 15% українських торговельних бізнесів зафіксували прибуток; більший відсоток продовжував працювати, що само по собі, що є життєво важливим внеском у підтримку економіки країни та суспільства.

Окрім економічної стійкості, e-commerce компанії активно залучені до філантропічних заходів, підтримуючи збройні сили та соціальні проекти, що є проявом філантропічного кластера КСВ. Зростання част-

ки мобільної та соціальної комерції, хоча й забезпечує оперативну стійкість, одночасно підвищує ризики для споживачів. Відсутність фізичного контакту з продавцем та швидкість транзакцій у соціальних мережах ускладнюють верифікацію суб'єктів господарювання, що створює сприятливе середовище для кібершахрайства.

Ця залежність від цифрової довіри стає вразливою до зламаних облікових записів та шахрайських схем. Електронна комерція в умовах суспільного хаосу та патріотичних настроїв стала мішенню для різних шахрайських схем. Підвищена залежність від цифрових каналів, особливо мобільних та соціальних платформ, посилює вразливість споживачів. Про це зазначається у матеріалах Міжнародної науково-практичної конференції «Право та економіка України — шляхи розвитку», що відбулася наприкінці 2025 р. Тут відмічалось, що шахраї зламують сторінки користувачів у соціальних мережах (наприклад, Facebook) та від імені власників звертаються до їхніх контактів із проханням про фінансову допомогу, найчастіше на купівлю амуніції для військових. Аферисти зникають одразу після отримання передплати.

Особливо загрозливим є випадок, коли шахраї продають браковані або неякісні бронжилети чи інше військове споряджен-

ня, яке не здатне захистити бійців від куль. Споживачам (волонтерам, військовим) необхідно користуватися послугами лише перевірених продавців. Шахрайство в умовах війни набуло нового, не лише фінансового, але й прямого фізичного виміру, є не тільки порушенням прав споживачів, але й актом, який безпосередньо загрожує життю людей. Ця обставина є критичною, оскільки, згідно з діючим мораторієм, перевірки можуть здійснюватися у разі наявності «загрози інтересам та здоров'ю людей».

Обмеження функцій державного нагляду призвело до виникнення «регуляторної прогалини». З одного боку, мораторій підтримує чесних підприємців, але з іншого, він створює сприятливі умови для недобросовісних учасників, що сприяє зростанню шахрайства та нечесної комерційної практики. Випадків продажу дефектної військової амуніції є яскравим прикладом того, коли діючий виняток із мораторію має бути використаний негайно, оскільки це питання безпосередньо стосується загрози життю людей. Хоча воєнний стан загальноновизнано як форс-мажорну обставину, сам цей факт не є достатньою підставою для автоматичного звільнення суб'єкта господарювання від відповідальності за порушення зобов'язань. Ключовий принцип, підтримуваний судовою системою, полягає у необхідності доведення причинно-наслідкового зв'язку. Суб'єкти господарювання повинні довести, що обставини непереборної сили, такі як воєнний стан або інші надзвичайні події, об'єктивно унеможливили виконання їхніх конкретних договірних зобов'язань.

Верховний Суд (ВС) послідовно підтримує високий стандарт доказування форс-мажору, що відображено у дайджестах судової практики, які демонструють підходи до вирішення питань, пов'язаних із застосуванням форс-мажорних обставин. Ці правові висновки, сформовані Великою Палатою та касаційними судами (КАС, КГС, КЦС), забезпечують належний захист кредиторів та споживачів, запобігаючи масовому безпідставному невиконанню зобов'язань на підставі лише загального посилання на війну. Наприклад, у контексті валютних операцій, необхідно довести, що саме обставини війни унеможливили розрахунки, а не інші фактори.

Цей принцип є універсальним: якщо продавець електронної комерції порушив терміни доставки, він повинен надати докази, що його конкретний логістичний канал був фізично заблокований чи знищений, а не просто посилається на факт бойових дій у країні. Така позиція суду змушує е-commerce компанії інвестувати у резервні логістичні ланцюги та належне документування обставин, а не покладатися на загальне правове звільнення. Для мінімізації ризиків та забезпечення правової стійкості, комерційним суб'єктам вкрай важливо деталізувати положення про форс-мажор у своїх договорах. Необхідно чітко визначити конкретні події (війна, стихія), порядок повідомлення та документування, оскільки використання загальних фраз може бути відхилене судом.

5 липня 2023 року був підписаний Новий Закон України «Про захист прав споживачів» № 3153-IX. Його головною метою є гармонізація національного законодавства про захист прав споживачів із європейськими стандартами, зокрема Директивами № 2011/83/ЄС та № 2019/771/ЄС. Цей крок є виконанням зобов'язань України за Угодою про асоціацію з ЄС. Ключовим моментом є те, що більшість положень Закону набудуть чинності лише через рік після його оприлюднення, але не раніше дня припинення чи скасування воєнного стану в Україні. Прив'язка дати набрання чинності до кінця війни створює ризик «регуляторного шоку для бізнесу», якщо компанії відкладуть адаптацію комплаєнс-систем. Великим гравцям необхідно вже зараз адаптуватись до вимог внутрішньої політики, оскільки перехідний період може бути недостатнім для імплементації складних європейських вимог.

Новий Закон вперше чітко закріплює вимоги, застосовані до ключових суб'єктів електронної комерції, які раніше функціонували у регуляторній «сірій зоні»: маркетплейсів, класифайдів та прайс-агрегаторів. Встановлено обов'язки щодо надання споживачу обов'язкової інформації про продукцію, що має значно підвищити прозорість онлайн торгівлі. Крім того, Закон детально врегулює поняття нечесної комерційної практики (НКП) та оновлює перелік санкцій. Він запроваджує відповідальність, зокрема, за включення в договори умов, що обмежують права споживачів, а також за порушення законодавства про захист життя, здоров'я та майна споживачів. Посилення прав споживачів при придбанні товару з недоліком є вагомою зміною. За-

кон прямо зобов'язує, що гарантійний ремонт чи заміна товару мають здійснюватися без будь-яких суттєвих незручностей для споживача, з урахуванням природи товару. При цьому споживач звільняється від будь-яких сплат, пов'язаних із проведенням такого ремонту чи заміни. Це зобов'язання вимагає від е-commerce операторів інвестувати у ефективну логістику та сервісне обслуговування.

Закон передбачає створення Єдиного державного вебпорталу для споживачів у сфері електронної комерції, який отримав назву «Портал е-покупець». Ця платформа, яка має бути запущена протягом трьох років з дати оприлюднення Закону, виконуватиме функції: спрощення взаємодії та скарги: споживачі зможуть подавати скарги щодо порушених прав під час електронного пра-

цифровою інфраструктурою (Портал е-покупець) та ефективним вирішенням спорів. Створення «Порталу е-покупець» надає ідеальну інфраструктуру для інтеграції механізмів Online Dispute Resolution (ODR).

Ця платформа зможе централізовано реєструвати скарги і, при відповідній нормативній базі, скеровувати їх на обов'язкову або заохочувальну медіацію до передачі до суду. Інтеграція медіації у державний Портал дозволить не тільки відповідати європейським вимогам щодо захисту прав споживачів, але й ефективно справлятися з обсягом спорів, накопичених за час воєнних дій. Висновки.

Електронна комерція в Україні продемонструвала високий рівень стійкості, ставши опорою економіки в умовах війни, що супроводжувалося міграцією торгівлі у мо-

Ключові принципи медіації включають незалежність та неупередженість медіатора, а також створення можливості для учасників конфлікту бути почутими.

вочину та відстежувати перебіг їх розгляду; верифікація продавців: певні суб'єкти електронної комерції будуть зобов'язані пройти реєстраційні процедури для набуття статусу «перевірених продавців», що гарантуватиме актуальність інформації про них та підвищуватиме рівень довіри.

В умовах воєнного часу, коли судова система перевантажена, механізми альтернативного вирішення спорів (ADR) є необхідним інструментом для швидкого та ефективного вирішення масових комерційних конфліктів. ADR дозволяє уникнути тривалих та ресурсомістких судових процедур. Для спорів у сфері електронної комерції особливо цінною є медіація, оскільки вона дозволяє компаніям зберегти ділову репутацію та лояльність клієнтів.

Медіація — це добровільний та конфіденційний процес, у якому нейтральна третя особа (медіатор) допомагає сторонам досягти взаємоприйняттого рішення. Ключові принципи медіації включають незалежність та неупередженість медіатора, а також створення можливості для учасників конфлікту бути почутими, що є важливим для врегулювання суперечок, які можуть ускладнюватися емоційним чи культурним чинниками. Успіх майбутньої системи захисту прав споживачів залежить від синергії між регуляторною ясністю (Новий Закон),

більні та соціальні канали. Однак ця трансформація загострила виклики у сфері захисту прав споживачів: обмеження державного контролю через мораторій створило простір для зростання шахрайства, у тому числі критично небезпечного (продаж неякісної амуніції). Українська правова система підтримує договірну дисципліну через суворі стандарти доведення форс-мажору, що вимагає від бізнесу прозорості та здатності довести об'єктивну неможливість виконання зобов'язань.

Майбутній правовий ландшафт буде сформований Новим Законом № 3153-IX, який гармонізує українські норми з ЄС, запроваджуючи підвищену відповідальність для маркетплейсів та створюючи цифрову інфраструктуру («Портал е-покупець»). Для забезпечення високого рівня захисту прав споживачів та стійкості е-commerce в період відновлення, необхідна проактивна адаптація бізнесу до європейських стандартів, а також інституціоналізація механізмів альтернативного вирішення спорів (ADR) та їх інтеграція у державну цифрову інфраструктуру, що дозволить ефективно впоратися з наслідками воєнних викликів.

За матеріалами ЄРОФЄЄНКО Лариса (Міжнародна науково-практичної конференції «Право та економіка України — шляхи розвитку» 2025 р.)

Підсумки другого півріччя реформ у сфері юстиції

Відбулось чергове засідання Керівного комітету Проекту Європейського Союзу «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні (Право-Justice III)». Від ВККСУ участь у заході взяв заступник Голови Олег Коліуш.

Під час засідання керівництвом Проєкту було озвучено підсумки другого півріччя 2025 року: підтримка органів судової влади в межах діяльності компоненту «Судова реформа», а також здобутки в контексті інших компонентів Проєкту — «Реформа прокуратури та притягнення до відповідальності за міжнародні злочини», «Виконання судових рішень і захист прав власності», «Підтримка процесу євроінтеграції у секторі юстиції», «Боротьба з міжнародними злочинами».

З питань судової реформи виступили представники ключових судових інституцій, зокрема Верховного Суду, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Державної судової адміністрації України.

Заступник Голови Комісії Олег Коліуш представив учасникам результати роботи ВККСУ за звітний період. Зокрема, йшлося про успішне проведення кваліфікаційних іспитів для кандидатів на посади суддів місцевих судів у липні — вересні 2025 року. Завдяки технічній підтримці Проєкту вдалося організувати одночасне тестування понад 300 осіб на двох локаціях. Він також повідомив про створення програмного забезпечення для автоматизації обміну даними з державними реєстрами та аналітичної обробки інформації про суддів і кандидатів. Участь представника ВККСУ у засіданні Керівного комітету Проєкту ЄС «Право-Justice» засвідчила відкритість Комісії до конструктивного міжнародного діалогу та її послідовну орієнтацію на реалізацію судової реформи за європейськими стандартами, що є важливою складовою виконання євроінтеграційних зобов'язань України.

Підготовлено за матеріалами
EU Project Pravo-Justice

НПУ бореться проти обмеження права проведення реєстраційної діяльності

Нотаріальна палата України звернулася до Уповноваженого ВР з прав людини з приводу реалізації наказу Міністерства юстиції України № 78/5 від 09.01.2025 «Про внесення змін до Порядку забезпечення доступу осіб, уповноважених на здійснення реєстраційних дій, до Єдиних і Державних реєстрів, інформаційно-комунікаційних систем, у тому числі інформаційних (автоматизованих), створення та забезпечення функціонування яких віднесено законодавством до компетенції Міністерства юстиції України»: pri.ua/wp-content/uploads/2026/01/dialID.pdf.

НПУ неодноразово зверталась до Мін'юсту щодо права вільного вибору користувачами засобів електронної ідентифікації під час здійснення доступу до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно (ДРРП) та акцентувала увагу на унеможливленні встановлення обмежень зазначеного права для нотаріусів та державних реєстраторів шляхом примусового використання ними виключно конкретного засобу ідентифікації.

У відповідь на лист НПУ від 20.02.2025 № 8/1 Міністерство юстиції України зазначило, що з обмеження проведення реєстраційних дій виключно із застосуванням кваліфікованого електронного підпису «Дія. Підпис» запроваджуються з метою забезпечення додаткового захисту під час здійснення державної реєстрації прав.

Зокрема, до НПУ надходять звернення від нотаріусів про те, що вони не мають реальної можливості скористатися засобом електронної ідентифікації через застосунок «Дія», оскільки, не мають паспортних документів нового зразка (ID-картка, біометричний закордонний паспорт), або у них відсутній РНОКПП.

Вимога наявності у нотаріусів таких документів не ґрунтується на нормах закону і порушує базові норми конституційних прав громадян.

Відсутність альтернативних способів ідентифікації обмежує можливості нотаріусів скористатися додатковим захистом при здійсненні професійної діяльності.

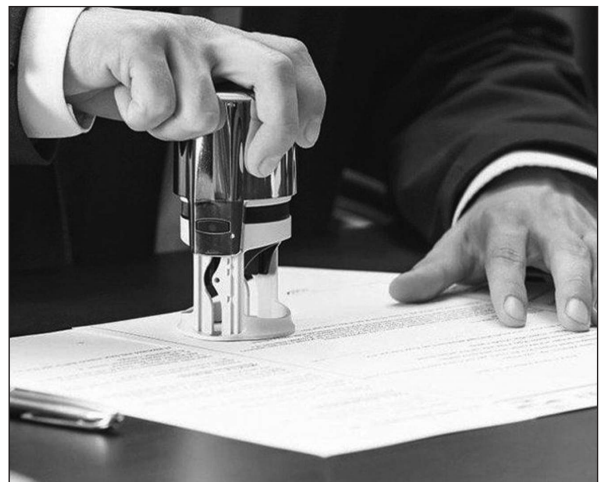
Нотаріуси, які з різних причин не отримали РНОКПП, фактично позбавляються можливості забезпечити додатковий захист своєї діяльності. А у випадку із запровадженням обов'язкової автентифікації через застосунок «Дія. Підпис» та-

кі нотаріуси взагалі будуть позбавлені можливості здійснювати професійну діяльність. Таким чином встановлюється обмеження у доступі до професії. Крім того, зазначені обмеження можуть створювати перешкоди для здійснення нотаріальної діяльності у випадку технічних збоїв або недоступності сервісів «Дія».

Запроваджені Наказом МЮ від 09.01.2025 № 78/5 обмеження суперечать Закону України «Про нотаріат» (щодо гарантій держави, яка забезпечує рівні умови доступу до зайняття нотаріальною діяльністю та рівні можливості нотаріусам в організації та здійсненні ними нотаріальної діяльності) та засадам, закріпленим у Законі України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги». Таким чином, існує нагальна потреба забезпечення альтернативних до сервісів «Дія» варіантів забезпечення безпеки здійснення реєстраційних дій.

НПУ сподівається на розуміння та сприяння у вирішенні порушених питань та пропонує провести спільні обговорення моделі удосконалення системи електронної ідентифікації і технічного підтвердження вчинення реєстраційних дій.

Підготовлено ЮВУ за матеріалами НПУ

Пільги та гарантії держави

Соціальна допомога та медичне забезпечення. На сьогоднішній день для дітей з інвалідністю віком до 18 років в Україні передбачена щомісячна соціальна допомога у розмірі 70% прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Однак держава планує кардинально змінити підхід до допомоги дітям з інвалідністю та особам з інвалідністю з дитинства. Запроваджується нова система виплат і для опікунів та батьків-вихователів, яка стане більш гнучкою, з можливістю отримання коштів готівкою.

Крім того, діти з інвалідністю мають право на: безоплатне придбання лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування; безоплатну спеціалізовану медичну, психологічну та реабілітаційну допомогу; безоплатне протезування у державних і комунальних закладах охорони здоров'я; санаторно-курортне лікування за наявності медичних показань.

Освіта та розвиток. У цій сфері законодавство передбачає: навчання в інклюзивному середовищі або спеціальних закладах освіти; супровід асистента вчителя або асистента учня; створення спеціальних умов під час складання ЗНО/НМТ; безоплатне навчання мистецьких дисциплін (музика, образотворче, декоративно-прикладне мистецтво) для обдарованих дітей з інвалідністю.

Транспорт і доступність. Діти з інвалідністю мають право на: безоплатний про-

їзд у міському пасажирському транспорті (крім таксі); 50% знижку на проїзд повітряним, залізничним, морським, внутрішнім водним та автомобільним транспортом з 1 жовтня по 15 травня; позачергове обслуговування в касах, установах і організаціях, що надають послуги населенню; пріоритетне проходження контролю в пунктах пропуску через державний кордон України.

Житлові гарантії. Особливості підтримки дітей з порушеннями психічного здоров'я для таких дітей держава забезпечує: раннє виявлення проблем і своєчасну допомогу (у сім'ї, закладах освіти та охорони здоров'я); психологічну допомогу без стигматизації та дискримінації; повагу до гідності дитини, її думки та потреб; створення безпечного та підтримуючого середовища.

Пільги для батьків. Для батьків, які виховують дітей з інвалідністю, передбачено: можливість встановлення скороченого робочого часу (стаття 51 КЗпП України); додаткова оплачувана відпустка (стаття 182¹ КЗпП України); інші соціальні гарантії відповідно до законодавства.

Підготував **Василь ГОРБЕНКО**,
за матеріалами Мін'юсту підготував

Чи можна обрати іншого нотаріуса після відкриття спадкової справи

Спадкова справа заводиться нотаріусом на підставі поданої першою заяви (вимоги кредиторів), що свідчить про волевиявлення стосовно спадкового та/або спільного майна.

Інколи виникають ситуації, коли одного чи кількох спадкоємців не влаштовує вибір нотаріуса особою, яка першою подала заяву, або ж спадкоємці з тих чи інших причин згодом вирішують змінити нотаріуса, який веде спадкову справу.

Тоді постає запитання — чи можуть вони звернутися до іншого нотаріуса для подальшого ведення спадкової справи?

Загальне правило полягає у тому, що спадкова справа заводиться раз і ведеться одним нотаріусом.

Сам по собі факт незгоди спадкоємців із вибором нотаріуса або коригування їхніх намірів не є підставою для зміни нотаріуса.

Водночас законодавством передбачено вичерпний перелік виняткових випадків, коли допускається передача або продовження провадження спадкової справи іншим нотаріусом. Такі випадки пов'язані не з бажанням спадкоємців, а з об'єктивними обставинами.

Підготовлено за матеріалами Мін'юсту

Безбар'єрність у роботі органів ДРАЦС

Рівний доступ до державних сервісів

Забезпечення безбар'єрності є важливим напрямом державної політики та складовою захисту прав людини. У сфері ДРАЦС це означає створення умов, за яких кожен громадянин може отримати правничі послуги — незалежно від віку, стану здоров'я, фізичних можливостей чи комунікаційних потреб.

Безбар'єрність у ДРАЦС — це:

- фізично доступні приміщення (пандуси, кнопки виклику, зручні входи та зони очікування);
- зрозуміла та коректна комунікація без надмірної термінології;
- цифрові сервіси й можливість дистанційного отримання послуг;
- підготовлені працівники, які враховують потреби різних людей.

Для людей з інвалідністю законодавством передбачені спеціальні механізми:

- якщо людина не може підписати заяву — це можливо зробити у присутності свідка;
- для осіб з порушеннями зору текст документів зачитує працівник ДРАЦС;
- люди з порушеннями слуху чи мовлення можуть скористатися послугами перекладача жестової мови, зокрема онлайн.

Цифрова безбар'єрність — ще один важливий крок. Частина послуг ДРАЦС уже можна отримати дистанційно через портал Дія, що зменшує потребу особистих візитів і робить сервіси доступнішими.

Підготовка персоналу та розвиток сервісної культури — основа довіри до державних інституцій і поваги до кожної людини.

Реєстрація народження, шлюбу, зміни імені або отримання свідоцтва про смерть — послуги, які будь-якій людині мають надаватися без перешкод Мін'юст послідовно впроваджує підходи, що роблять державні сервіси доступними для всіх.

Підготовлено за матеріалами Мін'юсту

Жінка на лінії вогню

Стан війни в країні випробує на міцність народ. Звичайні люди, залишаючи всі свої буденні справи, починають боротись з лютим ворогом за щасливе майбутнє покоління. Військовослужбовці, волонтери та цивільні, які щодня допомагають армії — це титани України, на плечах яких тримається наше сьогодні.

За великий час гібридної та повномасштабної війни нашої Батьківщини, мабуть, в кожного є той, хто зараз зовсім в іншій реальності — на фронті. Чоловіки мужньо взяли до рук зброю та непохитно тримають її досі. Щобільше, армія не має гендеру: на рівні з чоловіками наш спокій оберігають жінки.

Однією із таких жінок є Яна Липчук, старший бойовий медик артилерійської батареї. Її головна задача — це вивезти з поля бою пораненого і надати йому першу медичну допомогу, заспокоїти від шоку та доставити лікарям.

Яні 28 років, навчалась на фармацевта, яким і працювала в приватній аптеці. Проте, завжди мріяла бути військовою, мабуть, це було в неї в крові від мами, яка теж займала військову посаду. Так і почалась історія служби в далекому 2019 році, коли звільнилось місце фельдшера. Яна без роздумів погодилась зайняти його. Не зупинив навіть осуд тата, заперечення бабусі.

Початок 2022 року

— Чи вірила ти, Яно, в повномасштабне вторгнення зимою 2022 року?

— Не вірила навіть тоді, коли нас уже почали готувати і перекинули на Схід. Пам'ятаю як сміялась з хлопців, які були впевнені у тому, що це не жарт і все дуже серйозно. Чесно, тоді від побратимів відчувалось більше підтримки та поваги.

— Як для тебе почалось 24 лютого того року?

— Тоді я була в Луганській області. В опівночі вже були обстріли. Село, в якому ми знаходились палало. Але в мені був страх лише за брата, який тільки місяць почав теж свою службу та за чоловіка, який керував гарматою. Пам'ятаю були постійні переїзди, ми розвертали кухню, готували хлопцям їжу, бо працювали вони в негоді — 20 градусів. Гірше за все було те, що люди, котрі посміхались нам в обличчя, нас «здавали». Спогади жакливі. Лисичанськ, обстріли, на вулицях трупи, сморід...

Фронт очима жінки

— Чи відрізняється твоя служба в 2019 році та сьогодні?

— Звісно. Як тільки я почала свій шлях, все було дещо простіше і це зрозуміло. Це було в с. Кринки Херсонської області, що тепер для мене символізується з місцем сили, свіжого повітря й красивої природи.

— Яка армія очима тих, хто там кожен день?

— Суворі. Тут свої правила, командири і накази. Має бути чітка дисципліна і ви-

конані завдання. Комуś це подобається, а комуś ні. Особисто мене влаштовує, єдине чого не вистачає — відпусток.

— Чи багато ти знаєш жінок-військовослужбовців?

— Саме тут, де служу я, жінок не дуже багато, але є. Кожна має свою посаду і завдання. Я пишаюся жінками-військовими, нам тут дуже важко.

— Як думаєш, що ними рухає йти на фронт?

— Скоріше всього відповідальність і сила духу. Хтось тут заради своїх дітей і домівки, а хтось від безвиході.

— Як ставляться до жінок в армії?

— Буває по-різному. Говоритиму за себе: я відчуваю підтримку, повагу. Мене готові вислухати, та й взагалі я захоплююсь своєю командою, яка складається з чоловіків. Мені чомусь навіть з ними простіше, ніж із жінками.

— А з якими стереотипами стикалась на шляху?

— Різними. Кажуть, що жінка на війні — це слабкість. Але одного разу командир, вітаючи нас з жіночим днем, сказав, що армія без жінок безсила. Тому, я не вірю ні в які стереотипи.

— Розкажи, як війна впливає на жіночність: вона забувається чи навпаки відривається нова версія себе?

— Звісно, війна впливає на це. Спочатку я себе втратила, бо втратила коханого. Про жіночність не йшло навіть мови, все відійшло на останній план. Але з часом я знайшла цю нову версію себе, змогла себе полюбити. Чесно кажучи, без психолога не обійшлося, за що я їй дуже вдячна.

— Не таємниця, що жінки більше емпатичні, вразливіші ніж чоловіки. Як ти справляєшся із жорстокістю на полі бою, втратами?

— Так, це дуже близько мені знайомо. До 2022 року я була більш стійка, але жорстокість ламає людей, що й сталося зі мною. Війна змусила мене вчитись. Вчитись приймати втрати. Коли в перший рік повномасштабного вторгнення мій коханий зник безвісти, думаю, це був переломний момент для мене.

— Який найперший спогад приходиться до голови, пов'язаний із війною?

— Найбільше пам'ятаю, колись проїжджали на машині й я побачила, як мій побратим стоїть на вулиці в літніх берцях і навіть без шкарпеток. Мені залишилось тільки зняти свої та віддати йому, також віддали їжу, щоб вони поїли.

— Як ти вважаєш, якого реформування потребує українська армія для жінок-військовослужбовців?

— Найперше, жінка в армії має сприйматись як професіонал, а не як виняток. Також потрібні реальні механізми безпеки — нульова толерантність до домагань і захист тих, хто говорить про порушення. Ще необхідно забезпечити адаптовану форму, медичну та гінекологічну допомогу, гідні побутові умови наскільки це можливо.

Не вистачає чітких і при цьому людських правил щодо материнства, кар'єр-

ного росту без тиску та дискримінації. Збройні Сили України потребують реформування, орієнтованого на людину, де її життя, гідність і психічне здоров'я є пріоритетом, а не формальними показниками.

Можна дійсно говорити багато і про відповідальність командирів, систему забезпечення, ротації. Все це для того, аби армія була не лише сильною у бою, а й стійкою всередині.

Повернення до цивільного життя

— Як часто ти повертаєшся в цивільне життя? Що відчуваєш при цьому?

— На жаль, знімаю військову форму рідко. Але якщо чесно, в такі моменти мені стає нудно і не цікаво поміж цивільних. Відчуваю спустошення та розчарування, особливо, коли немає поваги та підтримки.

— До речі, чи відчуваєш як змінилось ставлення українців до військових, порівнюючи 2022 рік і сьогодні?

— Так, змінилось дуже. На початку повномасштабного вторгнення рф ми були Герої, а зараз... важко говорити. Зараз ми ніби ніхто. Значно відкрились очі на багатьох людей поруч, їх залишилися одиниці.

— Де ти береш мотивацію рухатись далі, коли вже зовсім немає сил?

— Я знайшла своє спасіння в медитаціях, такі ми жінки. Я пишу власні медитації, розпочинаю шлях блогерства. Можливо не професійно, але з душею. В мене є віра, вона теж мені допомагає.

— А як ти бачиш своє життя після перемоги?

— Я бачу своє життя вільним — без кайданів та нав'язаних зобов'язань. Я буду подорожувати, кохати й жити у вільній країні, з довірою до людей і відкритим серцем. Мое місце не серед шуму, а там, де тиша, ліс, свіже повітря і спокій.

— На завершення, розкажи, як особисто для тебе змінилась Україна за час війни?

— Україна — це Герой. Я обожаю й пишу нашу країною, вона вже довела всім наскільки сильна. Значно змінилась, стала, як ніби дорослішою, чеснішою із собою і значно сильнішою. Країна навчилася жити у втраті, але не втратила здатності триматися разом. Тепер свобода є не просто гаслом, а щоденним відповідальним вибором кожного з нас.

— Дякую за цікаві відповіді.

Спілкувалася Яна ХОЛОД

Ризики перемовин про припинення війни

Колишній посол України у США Валерій Чалий заявив, що ключова проблема перемовин щодо припинення війни полягає не у деталях домовленостей, а у питанні суверенітету країни.

За його словами, головне питання у тому, чи Україна залишиться незалежною стороною, чи діалог продовжиться з позиції тиску. Чалий звернув увагу на те, що українському суспільству активно обіцяють нібито стовідсоткові гарантії безпеки від США та говорять про перспективи масштабної фінансової допомоги аж до сотень мільярдів доларів.

Однак, як зазначив дипломат, за красивими формулюваннями не розкривається суть так званої «формули Анкоріджа», особливо у частині «територіального питання», про яку зараз говорять у Москві. На думку експосла, саме тут і прихована головна загроза: якщо умови домовленостей не будуть прозорими, Україна може опинитися у ситуації, де їй нав'яжуть рішення, які суспільство не

ухвалить. Він наголосив, що такі переговори зараз виглядають як розмова «про когорта у мішку», коли зміст угод незрозумілий, а очікування формуються на абстрактних обіцянках.

Чалий також попередив, що навіть ті варіанти, які сьогодні здаються перемовникам найкращими з можливих, можуть виявитися неприйнятними для українців. У такому разі країна ризикує потрапити у пастку нездійснених зобов'язань і розчарувань. Він висловив сподівання, що українська сторона повністю усвідомлює ці ризики та не допустить рішень, які можуть поставити під сумнів суверенітет і майбутнє України у переговорах із Росією та США.

Підготовлено за матеріалами dialog.ua

Про Starlink нарешті згадали

Кабінет міністрів України ухвалив постанову про впровадження «білого списку» для терміналів супутникового Starlink. Невдовзі в Україні працюватимуть лише перевірені та зареєстровані термінали. Усе інше буде відключено. Про це оголосив міністр оборони Михайло Федоров.

«Це реакція на використання росіянами Starlink. Російські дрони, оснащені терміналом, складно збити. Вони летять на низькій висоті, стійкі до РЕБ та керуються оператором у режимі реального часу навіть на великих відстанях», — повідомив очільник МОУ. За його словами, єдине технічне рішення для протидії — запровадження «білого списку» та авторизація всіх терміналів. З ініціативи українського уряду це рішення втілюється у взаємодії зі SpaceX.

«Процес реєстрації Starlink для українців буде максимально простим. Лише один візит у найближчий ЦНАП — безоплатно, швидко й без зайвої бюрократії. Для бізнесу також буде простий та зручний алгоритм верифікації терміналів Starlink — онлайн на порталі Дія», — зауважив міністр оборони.

Щодо військових, то їм звертатися до ЦНАПу не потрібно. Для Сил оборони

вже діє окремий захищений канал через DELTA. «Також вам не треба ставити власні термінали на баланс військової частини чи передавати дані облікових записів — лише забезпечити свій термінал від блокування, внісши його в «білий список», — заявив міністр. Детальну інструкцію щодо реєстрації терміналів обіцяють надати найближчим часом.

Напередодні Михайло Федоров заявив, що термінали супутникової системи Starlink на території України мають пройти додаткову авторизацію для подальшої роботи. До того Ілон Маск заявив, що SpaceX вжила заходів проти несанкціонованого використання росіянами терміналів. Перед цим українське МОУ України звернулося до компанії через проблему використання Starlink на російських БПЛА.

Власна інформація ЮВУ

Правоохоронна діяльність в умовах воєнного стану

Воєнний стан обумовлює зміни в роботі правоохоронних органів які суттєво вплинули на практику застосування кримінального законодавства в Україні. Як відомо у 2025 році відбулися зміни у підходах до кримінального переслідування, в також у визначенні пріоритетів проваджень та ролі учасників кримінального процесу. Ми пропонуємо огляд систематизації ключових трендів кримінального права України у 2025 році та аналіз їх практичних наслідків для учасників кримінального процесу.

Анастасія ДІДЕНКО,
радниця LCF, керівниця практики
Anti-corruption & Compliance

Провадження, обумовлені воєнним станом

Воєнний стан продовжує суттєво впливати на кримінальну політику держави. Значна частина уваги правоохоронних органів зосереджена на провадженнях, пов'язаних із:

- порушенням законів та звичаїв війни;
- злочинами проти порядку несення військової служби
- злочинами проти основ національної безпеки України.

Окрему категорію становлять провадження, пов'язані з економічними зв'язками з РФ, зокрема торгівля з РФ, ведення бізнесу на території РФ або на тимчасово окупованих територіях України, а також опосередковані комерційні чи корпоративні зв'язки.

Якщо у 2022-2023 роках подібні кримінальні провадження переважно стосувалися бізнесу з прямими російськими бенефіціарами, то у 2025 році навіть незначний або історичний зв'язок з РФ може стати формальним приводом для ініціювання кримінального переслідування. Фактична участь особи у протиправній діяльності дедалі частіше підмінюється самим фактом наявності зв'язку у минулому.

У 2025 році спостерігається істотне зростання кількості кримінальних проваджень щодо злочинів проти порядку несення військової служби. За підсумками перших шести місяців 2025 року кількість таких правопорушень суттєво перевищила показники 2024 року в цілому, що свідчить про системне посилення кримінально-правового реагування у цій категорії справ.

Трансформація діяльності БЕБ.

Призначення нового керівника Бюро економічної безпеки України у 2025 році супроводжувалося масштабним кадровим оновленням, у межах якого було замінено заступників директора, керівників ключових департаментів та значну частину штатних працівників. Помітну частину новопризначених кадрів становлять фахівці з досвідом роботи в НАБУ, що безпосередньо вплинуло на зміну стилю та методів роботи БЕБ.

Практика Бюро у 2025 році характеризується низкою стійких тенденцій. По-перше, спостерігається зменшення обшуків у бізнесу. По-друге, істотно зросла роль аналітичних продуктів БЕБ, які дедалі частіше використовуються як підстава для реєстрації кримінальних проваджень і прийняття ключових процесуальних рішень. По-третє, активізація роботи із відкритими давно кримінальними провадженнями. Бачимо із практики, що деякі провадження дійсно закриваються, а в інших проводяться слідчі (розшукові дії).

Керівник БЕБ Олександр Цивинський у своїх виступах та інтерв'ю позиціонує Бюро як аналітично-правоохоронний орган, що, можливо, є першим кроком у цьому напрямку, але подивимося чи не змінить свій напрям Бюро у 2026 році.

Розширення міжнародної активності правоохоронних органів

У 2025 році суттєво зросла міжнародна активність українських правоохоронних органів. Якщо раніше міжнародне співробітництво активно використовувалося переважно НАБУ у справах щодо топ-посадов-

ців, то тепер екстрадиційні та правові запити масово надсилають СБУ, ДБР та Національна поліція.

Так, статистика міжнародної активності є показовою: у 2023 році було надіслано 146 запитів про міжнародну правову допомогу, тоді як лише за перше півріччя 2025 року — було 255 таких запитів, більшість з яких було виконано.

Окрім кількісного зростання, змінилася і географія співпраці. До традиційного переліку європейських країн додалися країни Близького Сходу, що суттєво розширює можливості правоохоронних органів щодо розшуку осіб і активів.

Штучна зміна підслідності справ

У 2025 році проблема штучної зміни підслідності набула особливої актуальності. Формальне пере кваліфікування діянь або додавання епізодів, що змінюють орган досудового розслідування, дедалі частіше використовується не з процесуальної необхідності, а з тактичних міркувань. Як наслідок, додається кваліфікація пособництва країні-агресору і справа автоматично уже розслідується СБУ. Для сторони захисту питання підслідності у таких справах набуває практичного значення з огляду на особливості розслідування відповідними органами.

Управлінські рішення Генерального прокурора та їх вплив на бізнес

Призначення нового Генерального прокурора стало одним із ключових факторів активізації кримінальної політики щодо бізнесу. З перших днів роботи було ініційовано аудит кримінальних проваджень, у яких фігурують суб'єкти господарювання. По кожному такому провадженню прокурорам було поставлено вимогу прийняти одне з трьох рішень: закрити кримінальне провадження; надати письмовий перелік слідчих дій, необхідних для направлення справи до суду; або негайно направити обвинувальний акт до суду. Згідно звіту Офісу Генерального прокурора було виявлено 6471 відкрита справа, які були порушені проти бізнесу, з них 1218 (19%) було за-

крито, йдеться у звіті Офісу генпрокурора. Найбільше справ було порушено Нацполіцією — 64% (4109), Бюро економічної безпеки (БЕБ) — 27% (1757), Державним бюро розслідувань (ДБР) — 5% (344) та Службою безпеки України (СБУ) — 4% (261).

Водночас факт закриття частини кримінальних проваджень щодо бізнесу можна розглядати як позитивний сигнал з точки зору спроби впорядкування цього масиву справ. Разом із тим загальна кількість відкритих кримінальних проваджень залишається значною, а реєстрація нових справ у цій категорії продовжується. За таких умов подальша практика закриття кримінальних проваджень буде показовою для оцінки змін у підходах до кримінального переслідування бізнесу. Особливої уваги заслуговує питання наслідків закриття кримінальних проваджень для посадових осіб правоохоронних органів, які здійснювали досудове розслідування (проводили обшуки, вилучали техніку, накладали арешту і т.д.). Відкритим залишається питання, чи призводить закриття кримінальних проваджень до проведення службових перевірок або прийняття управлінських рішень щодо посадових осіб, які здійснювали досудове розслідування у закритих кримінальних провадженнях. У цьому ж контексті зменшення тиску на бізнес Генеральним прокурором було запроваджено окремі управлінські механізми. Так, було ліквідовано Департамент захисту інвестицій та запущено «СтопТиск». На жаль, цього року не отримали позитивного результату (та будь — якого) від використання вказаного механізму для захисту бізнесу нашого клієнта. Подані скарги щодо нашого клієнта були скеровані до територіального органу прокуратури, який і є процесуальним керівником у кримінальному провадженні. І, на жаль, отримали формальну відписку на нашу скаргу. З огляду

на власну обмежену практику застосування, об'єктивно оцінити ефективність цього інструменту наразі складно. Питання, чи стане «СтопТиск» дієвим механізмом захисту бізнесу, фактично відкладене до 2026 року.

Таким чином, у 2025 році в кримінальній практиці спостерігаються окремі позитивні зрушення, зокрема зменшення загальної кількості обшуків у провадженнях щодо бізнесу. Водночас це не означає системного зниження тиску, оскільки саме кримінальне провадження й надалі використовується як інструмент впливу через тривалі розслідування (або інколи дуже швидкі), невизначений процесуальний статус, часта до кваліфікація, виділення кримінальних проваджень із основного провадження тощо.

Крім того, зміна підслідності, активне використання воєнних кваліфікацій та посилення управлінського впливу з боку органів прокуратури істотно впливають на динаміку кримінальних проваджень і зменшують передбачуваність правозастосовної практики. За цих умов формальні процесуальні гарантії не завжди забезпечують реальний баланс між інтересами держави та правами учасників процесу.

З огляду на практику 2025 року, у 2026 році слід очікувати збереження ключових підходів: активного використання воєнних кваліфікацій, зміни підслідності з «тактичних» міркувань, а також подальшого посилення ролі аналітичних матеріалів правоохоронних органів. Міжнародний компонент кримінальних проваджень, залишатиметься важливою складовою розслідувань, у тому числі у справах економічного характеру. За таких умов для бізнесу все більшого значення набуває попередня оцінка кримінально-правових ризиків, зокрема перевірка контрагентів, впровадження комплаєнс-політик та врахування первинних процесуальних дій правоохоронних органів.

Як будуть вирішуватися законодавчі справи

Поліцейський не повинен виконувати незаконні накази. Рішення ВС у справі № 340/1237/22 від 11.12.2025.

Позивач у касаційній скарзі вказав, що незаконність наказу унеможливила його виконання, що узгоджується з вимогами ч.2 ст.8 Закону України «Про Національну поліцію» та ч.4 ст.5 Закону України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України», які прямо забороняють поліціянту виконувати злочинні або явно незаконні накази.

КАС ВС оцінюючи суть спору вказав, що під явно незаконним наказом слід розуміти таке розпорядження, протиправність якого є очевидною, однозначною та не потребує спеціальних юридичних знань для її усвідомлення. Йдеться про наказ, що прямо суперечить нормативно визначеним повноваженням поліцейського, службовій присязі, основним правам і свободам громадян або вимагає вчинення дій, які явно виходять за межі закону. Його протиправність є настільки очевидною, що поліцейський повинен самостійно усвідомити недопустимість його виконання.

Іншими словами, критерій «очевидності» незаконності полягає в тому, що для усвідомлення протиправності такого наказу не потрібно проводити складного правового аналізу чи звертатися до спеціальних норм: незаконність впливає безпосередньо зі змісту наказу та загальновідомих вимог закону.

Отже, для визначення наказу злочинним або явно незаконним, у розумінні ст.8 Закону України «Про Національну поліцію» та ст.5 Дисциплінарного статуту, має бути встановлено очевидну протиправність, що проявляється у вимозі вчинити дії, які суперечать закону, службовій присязі або утворюють склад кримінального правопорушення, а у разі наполягання на його виконанні — підтверджено факт письмового повідомлення керівництва про цю обставину.

Підготовлено за матеріалами
ZAKONONLINE

ЄСПЛ присудив екссудді Тандиру євро-компенсацію та покриття судових витрат

Уповноважена у справах ЄСПЛ Маргарита Сокоренко відкоментувала рішення про екссудді Тандиру «Замість того, щоб зрозуміти, чого робити і не робити на практиці, маємо постійні дослідження-вивчення-обговорення» Зазвичай не коментую рішення ЄСПЛ — там все чітко написано. Але тут висловлю власну думку. Так от — ЄСПЛ не скавав нічого нового чи особливого» — вважає вона.

Як відомо, 22 січня Європейський суд з прав людини присудив 2100 євро компенсації та 250 євро витрат екссудді Макарівського райсуду Київської області Олексію Тандиру, визнавши, що у його справі суди не аналізували можливість застосування альтернативних запобіжних заходів і застосовували повторювані формулювання при продовженні тримання під вартою.

Далі вона повідомила, що «проблема з якістю обґрунтування рішень про тримання під вартою не нова для української правової системи» і нагадала, що ще у грудні 2016 року «ЄСПЛ виніс так зване керівне рішення у справі «Ігнатов проти України» і вказав на системну проблему за чинного КПК».

Глобально загалом нічого не змінювалось. Висновки зі справи «Ігнатов» переходили з рішення в рішення. Скарги за статтею 5 стали розглядатися як системна проблема за спрощеною процедурою.

Зараз для ЄСПЛ у таких справах з самого початку (в переважній більшості) зрозуміло, що є порушення. Часто суду навіть не потрібна позиція держави (хоч ми все одно все перевіряємо та готуємо і направляємо її). Вже навіть текст рішень ЄСПЛ у цій категорії скарг спрощений, де він посилається на керівні рішення («Ігнатов» та «Харченко») і вказує, що проблеми все ті ж. І не

лише ЄСПЛ про це говорить. В червні 2024 року Комітет міністрів Ради Європи знову повторив у його рішенні у групі справі «Ігнатов»... А зараз Україна платить за рішеннями ЄСПЛ, який присуджує чималі компенсації. То що не так зі справою, яка спричинила жваву дискусію? З точки зору Конвенції та практики ЄСПЛ — нічого особливого. Рішення цілком... стандартне» — підкреслила Сокоренко.

Далі вона заявила, що «реальність така, що ЄСПЛ практично 10 років каже про одне й те саме у негучних справах. В гучних та чутливих для нас як суспільства справах — рівно ті самі проблеми».

І ключові недоліки чітко виписані в рішеннях ЄСПЛ. Але замість того, щоб:

Детально їх проаналізувати, зрозуміти, чого не слід робити, і не робити на практиці загалом та вжити системних заходів ми маємо постійні дослідження-вивчення-обговорення. І як результат: процес заради процесу. І нові рішення ЄСПЛ.

Для мене, каже вона, проблема обґрунтованості тривалого тримання під вартою — це не лише про текст самих рішень. Це комплекс першопричин на рівні як частково законодавства, так і на практиці (і тут здебільшого саме практики), яка, на мою думку, об'єднує рівні слідство/обвинувачення — судовий контроль. І по-

ки робляться лише точкові заходи, кількість рішень ЄСПЛ за статтею 5 Конвенції буде лише збільшуватись» — вважає Сокоренко.

Слід зауважити, що Уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини призначає на посаду Кабмін за поданням Міністра юстиції. За умовами оплати праці, матеріально-побутового та іншого забезпечення Уповноважений прирівнюється до посади Урядового уповноваженого. Тож, Маргарита Сокоренко — фактично є частиною уряду. А уряд, як відомо, має право ініціювати зміни до законодавства та реалізовувати політики.

З урахуванням того, що вона працює на цій посаді з серпня 2022 року та сама бере участь у численних обговореннях — виникає питання, кому ж саме адресовано спіч пані Сокоренко про те, що проблема не вирішується роками.

Святошинський районний суд столиці ухвалив рішення щодо подальшого запобіжного заходу для колишнього судді, обвинуваченого у справі про смертельну дорожньо-транспортну пригоду, внаслідок якої загинув військовослужбовець Національної гвардії України. Суд залишив підсудного під вартою. Водночас вперше надав можливість звільнення з-під арешту за умови внесення застави.

Йдеться про екссуддію Макарівського районного суду Київської області Олексія Тандиру. За рішенням суду йому продовжили тримання у слідчому ізоляторі, однак клопотання сторони обвинувачення було задоволене не повністю — суд визначив альтернативний запобіжний захід.

Відповідно до ухвали, Тандир може залишити СІЗО після сплати застави у розмірі 119 мільйонів 880 тисяч гривень. Це перший випадок за час розгляду справи, коли суд дозволив можливість звільнення під заставу.

«Прокурор наполягав на продовженні варті без визначення застави. Суд частково задовольнив клопотання прокурора, застосувавши до обвинуваченого запобіжний захід у вигляді тримання під вартою із визначенням застави в розмірі 119 млн 880 тис. грн», — йдеться у повідомленні.

Підготовлено за матеріалами «Антикор»

Вимагаємо негайного розгляду та ухвалення законопроекту №12380

Верховна Рада України зобов'язана нарешті законодавчо заборонити транзит московської нафти. І саме зараз — після того, як держава-агресор сама вдарила по нафтопроводу «Дружба».

Москва вперше атакувала інфраструктуру маршруту, яким її ж нафта досі транспортується через територію України до Угорщини та Словаччини. «Нафтогаз» підтвердив ураження об'єкта в західному регіоні, удари по району Бродів на Львівщині зафіксували місцева влада та Центр протидії дезінформації.

Це — точка неповернення. Країна, яка веде проти нас повномасштабну війну, одночасно користується українською інфраструктурою і знищує її ракетами. На жаль саме за каденції Володимира Зеленського (3 грудня 2019 року), було парафровано та оформлено додаткову угоду між АТ «Укртранснафта» і російською «Транснефтью». Цією угодою продовжено дію контракту на транзит російської нафти на 10 років — з 1 січня 2020 до 1 січня 2030 року.

Завдяки цьому контракту держава-агресор щороку отримує понад 7 мільярдів доларів. Це гроші, якими фінансуються ракети, дрони й артилерія. Це гроші, якими вбивають українських військових і цивільних. Продовження транзиту в цих умовах — це вже не про «економіку» і не про «міжнарод-

ні зобов'язання». Це означає фактичну співучасть у фінансуванні війни проти власної держави.

Рішення існує. Законопроект №12380, поданий «Європейською Солідарністю», понад рік лежить у Верховній Раді. Його не розглянув профільний комітет. Про винесення в зал — навіть не йдеться. Так більше бути не може. Удар по нафтопроводу «Дружба» має стати останньою краплею в дискусіях про транзит московської нафти. Вимагаємо негайного розгляду та ухвалення законопроекту №12380.

Підготовлено за матеріалами виступів нардепутатки України Софії ФІДИНИ

Збройна агресія від росії продовжується

Вона здійснює переміщення стратегічних бомбардувальників Ту-95МС між військовими аеродромами. Про це повідомили моніторингові спільноти.

У ніч з 1 на 2 лютого зафіксовано передислокацію щонайменше двох Ту-95МС з Далекого Сходу на аеродром «Оленья». Окрім цього, ще один Ту-95МС виконує переліт з аеродрому «Оленья» до аеродрому «Енгельс».

Монітори зазначають, що такі переміщення зазвичай можуть свідчити про підготовку до масштабних дій з використанням авіації. Українців попереджають про ймовірність активних дій у ніч з 2 на 3 лютого.

За наявною інформацією, пріоритетною ціллю може стати Київ та Київська область. Особливістю ситуації називають можливість проведення дій у два етапи протягом різних днів. Перший етап — зосередження зусиль на столиці, що, за оцінками аналітиків, може розглядатися російською стороною як ключовий напрям. Другий етап — можливі дії щодо великих енергетичних і газових об'єктів у західних регіонах України. Такий сценарій, за словами спостерігачів, відповідає попереднім моделям використання стратегічної авіації.

Нотатки з мюнхенської безпекової конференції

Наші європейські союзники готуються до завершення війни в Україні. Хоча наші союзники готуються до довгого фінансування, до пошуку грошей і механізмів підтримки на роки. Європа глобалізується у сенсі дотримання умов безпеки. Головне, щоб політична криза за тисячі кілометрів раптом не стала твоєю внутрішньою проблемою.

Багато хто на конференції цього року чекав на виступ Марко Рубіо і вважав, що може бути повторення минулорічного «бенефісу» Джей Ді Венса. Але Рубіо став більш «європейським». Окрема увага — Арктика. Китай економічно заходить у регіон, росія системно нарощує мілітарну присутність, США не хочуть втрачати стратегічний шанс.

Європейське лідерство виглядає фрагментованим, але й більш читким. Фрідріх Мерц намагається його очолити, але йому поки

бракує міжнародного досвіду такого масштабу. Для Макрона це фінальний відрізок президентства, і Франція входить у внутрішній перехідний період — дуже непередбачуваний та цікавий і водночас потенційно небезпечний для нас. Натомість дуже чітко звучали північні країни. Олександр Стубб, Метте Фредеріксен, Ульф Крістерссон, Кайя Каллас говорили про російську загрозу без ілюзій. І ще одна річ, яка дуже відчувається, — це криза ідей і криза ліберальної демократії. Її

продовжують повторювати як основу європейської ідентичності, але дедалі частіше це звучить як формула, яку потрібно захищати, а не як аксіома. Нова архітектура безпеки ще не сформована, але стара вже не дає гарантій. Коли кожна країна намагається підстрахувати себе: фінансово, військово, політично. І в цій паузі між старим і новим і буде визначатися найближчий рік. Чи зможе Європа перетворити свою динаміку на більш сталий рух. Але найкращим моментом конференції стала зустріч учасників з Владиславом Гераскевичем і розмова з його батьком.

Підготовлено за матеріалами іноземних ЗМІ

Проблемні аспекти використання сучасної національної юридичної термінології

► ЗАКІНЧЕННЯ. Початок у №1

Нещодавно у *Юридичному Віснику України* його шеф-редактор Віктор Ковальський опублікував інтерв'ю, яке він взяв у народного депутата України шести скликань, міністра юстиції у трьох урядах, судді Конституційного Суду у відставці, доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента Національної академії правових наук та члена Венеційської комісії від України Сергія Головатого.

Інтерв'ю актуальне, цікаве, спонукає до роздумів. І все ж окремі висновки його автора у яких висловлені його світоглядні позиції з обговорюваних питань та мають методологічне значення для теорії і практики правовідносин, є спірними і потребують наукового аналізу. Зокрема, це стосується як ініціатив щодо створення «Правничої мови» та запровадження окремих юридичних неологізмів, так і тлумачення змісту окремих юридичних термінів та засади верховенства права.

Іван КОТЮК,
доктор юридичних наук, професор

Верховенство права як один із «каменів спотикання» українських правознавців

Формальною підставою для ототожнення поняття «право» з поняттями «правила» та «законодавство» було й те, що у деяких мовах ці різні поняття позначаються однаковими термінами. От тому традиційним виявилось і те, що якщо у назві статті 8 Конституції України декларується верховенство права, то його зміст у цій нормі розкривається через верховенство конституції, тобто закону.

Та й Конституційний Суд України, дійшов висновку, що «верховенство права — це панування права в суспільстві. Воно вимагає від держави втілення його у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема, у закони, які за змістом мають бути пройняті ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним з принципів верховенства права є те, що право не обмежується законодавством як однією з його форм, а включає й інші легітимовані суспільством соціальні регулятори, зокрема, норми моралі, традиції, звичаї тощо». Але ж висновок, що право не обмежується законодавством, а «включає й інші соціальні регулятори», є помилковим, оскільки «соціальні регулятори» є не правом, а його джерелами.

Принциповим є й питання, що в суспільстві повинне «панувати» — право чи людина? Якщо право, то право, яке ототожнювалось з законодавством, панувало завжди, але ніколи не панувала людина, а мало б бути навпаки.

Всі ці аргументи свідчать про те, що ототожнення юристами понять «право», «правила», «законодавство» є безпідставним. Що ж до уявлень про їхній зміст, то вони зумовлені світоглядною позицією серед яких найбільш обґрунтованими є юридичне (від *ius* — право, яке згодом було назване природно-правовим) і легістське (від *lex* — закон, яке згодом було назване позитивістським) праворозуміння.

Природно-правове праворозуміння базується на визнанні наявності й верховенстві природних прав людини, які надаються кожному природою (Богом) від народження. Тобто, за такого підходу визнається, що право породжується не нормотворчою діяльністю держави, а життям, а правовідносини можуть виникати незалежно від їх визнання чи невизнання з боку держави, оскільки вони спочатку відображаються у свідомості суб'єктів суспільних відносин, потім — виникають фактично, а вже потім вони можуть відобразитися, а можуть і не відобразитися в офіційних актах. От тому, з позицій цього праворозуміння право не є довільним владним велінням, яке залежить виключно від волі (а часто й свавілля) та розсуду державних чиновників. Воно є особливим соціальним благом, що базується на вимогах самого життя, в умовах якого, попри очевидну нерівність фізичних і розумових здібностей однієї людини перед іншою, відносини між ними повинні базуватися на визнанні формальної рівності їхніх соціальних можливостей, зумовленої рівністю кожного перед природою (Богом). От тому «віра у всесильність людського закону, його єдину правиль-

ність і визначальність є абсурдна. Потрібним є лише той закон, який відповідає природному праву, перебуває у гармонійному зв'язку з іншими соціальними нормами, а через природне право пов'язаний із загальними, космічними законами».

Що ж до позитивістського праворозуміння, то воно базується на визнанні правом лише того, що є офіційно висловленими примусово-обов'язковими веліннями держави, якими вона підпорядковує усі сфери суспільного життя. За такого підходу, іменуючи ці веління позитивним правом, закон, як їхня форма, відривається від його правової сутності й тлумачиться як продукт волі держави, що забезпечується нею шляхом офіційного примусу. От тому з цього приводу Л. Петражицький ще у 1909 році зазначав, що «скільки до слова «позитивне» слова «право» не добавляй, воно від цього правом не стане». І саме ототожнення понять «право» та «позитивне право» й зумовлює помилкове ототожнення понять «суб'єкт права» і «суб'єкт правовідносин», «право», «правила» і «права людини», та необхідність введення терміна «суб'єктивне право» й поіменування суб'єктивним того, що існує об'єктивно.

Обмеженим є й традиційне тлумачення змісту «суб'єктивного права» як «виду і міри можливої поведінки особи», оскільки за такого підходу не враховується структура складу правовідносин, і, зокрема, їхній зміст, з урахуванням якого воно мало б тлумачитися як загально-визнана та охоронювана суспільством і державою соціальна цінність, що передбачає можливість кожного: 1) набувати певні соціальні блага у спосіб, що не суперечить загально-визнаним правилам; 2) володіти, користуватися та розпоряджатися цими благами; 3) діяти або утримуватися від дій у своїх інтересах; 4) вимагати від інших не посягати на її блага; 5) використовувати будь-які загально-визнані засоби захисту від посягань на них; 6) звертатися до уповноважених органів з вимогою усунення перешкод у володінні, користуванні або розпорядженні нею її благами; 7) вимагати вчинення правовідновлювальних і компенсаційних заходів з метою повного відшкодування шкоди, завданої неправомірними посяганнями на її блага тощо.

Тобто, природне право суспільством як носієм найвищої соціальної влади нав'язується державі й узаконюється нею, і внаслідок

док цього стає позитивним правом. Але й за цих умов верховенство права як загальноновизнаний морально-етичний імператив, тобто його безумовне веління, свій соціальний статус зберігає, а закон стає лише одним із засобів його забезпечення, оскільки є доказом і наявності цього права і того, що держава взяла на себе зобов'язання безумовного його забезпечення та захисту.

От тому актуальним завданням юридичної освіти є формування такого праворозуміння, яке б запобігало визнанню, «з одного боку, апіоризму теорії природного права, а з іншого — релятивізму юридичного позитивізму», оскільки лише поєднання цих підходів при збереженні відносної автономії кожного з них, сприяє його демократичному змісту. Саме цьому сприяють й процеси глобалізації, які передбачають конвергенцію правових систем та створення єдиних правових стандартів і насамперед щодо прав людини, які повинні базуватися на засадах їхнього верховенства, непорушності й невідчужуваності та пріоритету у цих питаннях не норм національного законодавства, а загальноновизнаних міжнародно-правових норм.

Що ж до терміна «Rule of Law», то в латинській мові його немає взагалі. Немає там й таких слів як «Rule» та «law», у її алфавіті немає навіть букви «w». Проте тут поширеними є слова «*ius, juris*», якими позначаються такі поняття як «право», «справедливість», «сукупність законів», «система правил» тощо.

З урахуванням цього зрозумілим є те, чому у римському законодавстві були поширеними такі поняття, як: «*Ius romanum*» — римське право; «*Ius civile*» — цивільне право; «*Ius publicum*» — публічне право; «*Jura naturale*» — природне право; «*Ius gentium*» — міжнародне право; «*Ius divinum*» — релігійне (церковне) право; «*Juris scientia (prudencia)*» — наука про право, юриспруденція тощо. Словом «*Ius*» тут позначались і: 1) право, надане законом, правоздатність; 2) влада; 3) суд тощо.

Словами «*just*», «*justice*», «*justly*», «*juris*» позначається поняття «справедливо» («неупереджено») й в англійській мові. Наприклад: «*he is a stern but just man*», що означає «він є суворою, але справедливою людиною».

Водночас якщо поглянути на розмаїття цих видів римського права з наукознавчого погляду, то виявиться, що ніякого такого права фактично не було. Адже якщо для прикладу взяти категорію «*Ius romanum*» — римське право, то фактично воно являло собою «Закони XII таблиць» у яких були офіційно узаконені звичаєві правила римської

громади, які знали часто порушувала. А вже Кодекс Юстиніана являв собою розпорядження (конституції) імператорів починаючи з 2 ст. н.е., які були об'єднані в 12 книг: кн. 1 — церковне право і обов'язки держслужбовців; кн. 2 — 8 — приватне право (майнові та приватні відносини); кн. 9 — кримінальне право; кн. 10–12 — адміністративне і фінансове право).

Тобто, саме тут і почалось отождоження категорії «право» з його джерелами (законодавством), які згодом були названі «правом в об'єктивному розумінні» та «позитивним правом». Латинським є й слова «*lex*», «*legis*», які означають закон, правило, договір, угода, рішення тощо. А звідси й вислів «*Dura lex, sed lex*», що означає — закон суворий, але це закон. А в англійській мові слово «закон» позначається словом «*law*».

Що ж до слова «верховенство», то у латинській мові його коренем є «*supra*» яким позначаються такі поняття як: зверху, над, на, вище тощо. А в англійській мові поняття вищий, кращий, найвищої якості, верховний тощо позначаються словами «*super*», «*superior*». От тому й поняття «верховенство», «верховна влада» позначаються словом «*supreme*» і внаслідок цього, наприклад, «*Supreme Soviet*» означає Верховна Рада, «*Supreme Court*» — «Верховний Суд» тощо. А якщо врахувати, що у латинській мові словом «*Voluntas*» позначаються такі поняття як «воля», «бажання» тощо, то стає зрозумілим й такий вислів як: «*Voluntas populi suprema lex*», тобто — найвищим законом є воля народу тощо.

Все це й дає підстави для висновку, що дискусія щодо змісту англійського терміна «Rule of Law» є суто наукознавчою і для практики правовідносин в Україні значення не має. А от термін «верховенство права», є слухним і продуктивним. І якщо Конституції він закріплений як одна з визначальних засад правовідносин без належного обґрунтування його змісту, внаслідок чого у практиці правовідносин його почали тлумачити неправильно, то від цього він свого політичного і методологічного значення не втрачає. Водночас це означає що завданням правознавців є наповнення його істинним змістом, який стає зрозумілим лише тоді, коли категорія «право» буде тлумачитись не в позитивістському, а природно-правовому розумінні згідно з яким право — це не правила, встановлені органами влади, а повноваження особи на певні цінності. І не має значення те у яких загальноновизнаних джерелах вони закріплені.

А за таких обставин якщо це право має належний офіційний «титул», який посвідчує його наявність у конкретній особі, то визнає хтось там це право справедливим чи несправедливим, юридичного значення не має оскільки за будь-яких обставин воно зобов'язує кожного його визнавати й не перешкоджати у його реалізації, а його власнику це надає повноваження і на його самозахист будь-якими не забороненими законом засобами.

Висновки: 1) ініціатива щодо створення в рамках української мови ще якоїсь «правничої мови» є сумнівним, що ж до вдосконалення юридичної термінології, то з урахуванням постійного оновлення законодавства, що зумовлюється самим життям, у ньому потреба завжди була, є і буде; 2) запровадження в юридичну термінологію нових категорій не повинне суперечити загальноновизнаним вимогам і до них, і до процедури їх запровадження; 3) отождоження змісту слів «право» і «справедливість» одне з яких є юридичною, а інше — морально-етичною категорією та використання їх як синонімів є помилковим; 4) оскільки в демократичному суспільстві повинне «панувати» не право, а людина, то ініціатива визнання принципу «правовладдя» є хибним; 5) термін «верховенство права», є прогресивним і демократичним, а це означає, що актуальним завданням правознавців є наповнення його істинним змістом, який стає зрозумілим лише тоді, коли категорія «право» буде тлумачитись не в позитивістському, а в природно-правовому розумінні згідно з яким право — це не правила, встановлені органами влади, а повноваження особи на певні цінності незалежно від того у яких загальноновизнаних джерелах вони закріплені; 6) тобто засада «верховенство права» означає верховенство прав людини, а відтак, і обов'язок кожного не порушувати цих прав.

Асиметрія як єдина можлива стратегія України

Аналітика від Володимира Горбуліна без ілюзій

Як показує наше життя-буття нам не вистачає теоретичних міркувань щодо наближення закінчення війни, а саме, яким чином це має відбуватися. Необхідно мати гостре й холодне відчуття ворожої сили і на її атаки концентрувати свою ідейну готовність і реагувати наповал.

1. Вихідна аксіома Горбуліна: ми не можемо перемогти росію дзеркально. В. Горбулін був одним із перших, хто публічно й наполегливо сказав те, що багато хто боявся визнати: Україна ніколи не переможе росію у війні «армія проти армії», «танк проти танка», «ресурс проти ресурсу». Не тому, що ми слабкі. А тому, що росія структурно більша, мобілізаційно цинічніша і демографічно безжалісна. Тому будь-яка ставка на: чисельну перевагу, класичні фронтові прориви, змагання артилерійських валів — це шлях у війну на виснаження, де час працює проти нас. Звідси народжується ключове поняття Горбуліна: асиметричні дії.

2. Що таке «асиметрія» у Горбуліна. Асиметрія — це не партизанщина. Не хаос. Не «хитрість замість сили». Асиметрія — це системне використання власних переваг проти вразливостей ворога. Горбулін чітко називає ці рівні: це технологічна асиметрія. Не більше танків, а розумніші: дрони як основна ударна платформа, дешева зброя проти дорогої, масове виробництво простого, а не штучне — складного. Один FPV за \$500 проти танка за \$5 млн — це і є асиметрія. Організаційна асиметрія Україна може бути: гнучкою, децентралізованою, швидкою в ухваленні рішень. Росія — не може. Вона вертикальна, повільна, репресивна до ініціативи. Там, де рф потребує наказу — Україні потрібна довіра до командира на місці. Інтелектуальна асиметрія XXI століття — це війна алгоритмів, аналітики, прогнозів і моделювання. Перемагає не той, у кого більше людей, а той, хто швидше думає, рахує й адаптується.

3. росія як ціль, а не як «армія». Одна з найглибших тез Горбуліна: ми воюємо не з армією — ми воюємо з системою. А система має слабкі місця: логістика; залізниця, склади, ремонтні бази, енергозабезпечення фронту. Російська армія — це армія

тилу. Знищ тил — і фронт посиплеться без «героїзму».

Економіка війни. Війна має стати для росії економічно нестерпною. Росія тримається не на любові, а на страху. А страх працює — поки поразка далека. Асиметрія — це наближення поразки до дому, не до окопу.

4. Час як головна зброя — і головна загроза. Горбулін постійно повторює ще одну непопулярну річ: Час — не нейтральний. Він або наш союзник, або ворог. Якщо Україна: не масштабує власне ВПК, не переходить у режим воєнної економіки, не робить війну сенсом державної політики час починає грати за росію, навіть якщо ми «успішно тримаємо фронт». Асиметрія — це вигравати час, зменшуючи наші втрати і збільшуючи їхні.

5. Перемога за Горбуліним — це не «парад у москві», хоча він нам потрібний. І тут найважливіше. Горбулін ніколи не говорив про «знищення росії». Він говорив про позбавлення її здатності вести війну проти України. Перемога — це коли: рф не може наступати, рф не може шантажувати, рф не може відновлювати армію швидше, ніж ми її нищимо. Росія вже не може шантажувати, для цього в неї є Трамп і Віткофф. Це стратегічна перемога, а не емоційна картинка. Тут асиметрія за Горбуліним, це: не імпровізація, а холодний розрахунок; не героїзм, а ефективність; не віра в союзників, а ставка на себе; не коротка кампанія, а довга стратегія виживання і виснаження ворога. І головне: Якщо ми не будемо воювати асиметрично — ми будемо воювати довго. Якщо будемо — ми зможемо перемогти швидше і з меншими втратами.

6. Психологічний і соціальний тиск на росію. Що робимо: інформаційні операції не для Заходу, а для рф; показ вартості війни для звичайного росіянина. Асиметрія: Режим тримається на міфі, не на реальності. Ефект: Розмивання підтримки війни зсередини.

7. Стратегія не перемоги «тут і зараз», а позбавлення рф здатності воювати. Що робимо: реальну мету війни; не ведемось на символічні, але дорогі операції.

Асиметрія: Ми граємо в довгу, а рф — у показуху. Ефект: Стратегічна, а не ілюзорна перемога.

Контррозвідка: війна не за фронт, а за мозок держави. Фсб як система, а не «агенти-одиначки» Найстрашніша зброя рф — не ракети, а агентура. Що ми маємо: розгалужену інформаційно-диверсійну мережу; прикрити: рясами, «гуманітаркою», «миротворством», «захистом віри». Це не релігія. Це інфраструктура ФСБ.

8. Головний принцип контррозвідки 2026–2027. Краще зірвати один удар заздалегідь, ніж героїчно ліквідувати наслідки. Це означає: превенцію замість реакції; аналіз замість кампаній; системність замість «гучних посадок».

Корупція як диверсія проти держави Україна. Знекровлені головні цілі і витрати на хибні напрямки. Ключова теза (яку боються вимовити) У війні корупція не «краде гроші». Вона краде час, сенс і шанс на пере-

могу. У мирний час корупція: знижує ефективність, гальмує розвиток, псує репутацію. У воєнний час корупція: перенаправляє ресурси з критичних напрямків, створює ілюзію діяльності, працює на ворога навіть без прямого контакту з ним. Це і є диверсія.

Головна мета держави у війні: позбавити ворога здатності вести війну швидше, ніж він позбавляє нас ресурсів. Корупція діє інакше: не атакує цю мету прямо; розмиває її. 5–6 менеджерів як системна загроза. Найнебезпечніше — корупція сьогодні не масова, а концентрована. Не тисячі дрібних крадіг.

А 5–6 менеджерів на перетині: бюджету, держзамовлення, міжнародної допомоги, оборонних програм. Чому це критично? Тому що один такий менеджер може змінити ТЗ; зрушити акценти; «перепакувати» пріоритети; нав'язати «правильного» підрядника; убити масштаб.

Корупція як союзник ворога (навіть без ФСБ) і тут головний нерв. Ворогу не потрібно купувати агентів, якщо система сама продукує хибні рішення. Росія виграє, коли: ППО будується повільно; дрони не масштабуються; виробництво дробиться; рішення приймаються довго; відповідальність розмита. Корупція робить це автоматично.

9. Чому «боротьба з корупцією» не працює. Бо держава що воює не потребує: гучних посадок, серіалів з обшуків, публічних принижень. Вона потребує: зміни логіки ухвалення рішень.

10. Асиметрична відповідь: корупція = диверсія. Що принципово змінюємо:

1. Юридично: корупція у сфері оборони = співучасть у підриві обороноздатності; окрема категорія злочину, без умовних строків.

2. Управлінські: кожен великий проект питання: як він зменшує здатність рф воювати? якщо відповіді немає — проект закривається. Персонально: — 5–6 ключових менеджерів = постійний контррозвідальний супровід, а не «довіра».

11. Головний критерій воєнного часу Ефективність — це не освоєння бюджету, а знищений потенціал ворога. Все інше — шум.

Фінальний висновок. У війні: не «внутрішня проблема»; не «спадок минулого»; не «людський фактор». Це: асиметрична зброя проти нас, яка працює зсередини держави. І поки ми не назвемо це своїм іменем, жодна ППО, жодні дрони і жодні союзники не компенсують втрати від хибних рішень.

Підготував **Лесь КУРІННИЙ**,
за матеріалами публікацій В. ГОРБУЛІНА

Відстрочка від призову

Відстрочка від призову під час мобілізації — це закріплене у ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» право на тимчасове звільнення від призову (за наявності підтверджувальних документів), яке його відкладає, але не скасовує взагалі. Що має бути враховане?

Данило МАКАРЕНКО,
молодий юрист LCF

Сімейні обставини. Багатодітні батьки (троє і більше дітей до 18 років), одинокі батьки чи матері, що самостійно виховують дитину; опікуни та піклувальники дітей-сиріт; особи, які доглядають за родичами з інвалідністю I–II групи або тяжко хворими, за відсутності інших працездатних осіб для догляду. Також не мобілізують, якщо чоловік чи дружина вже на службі й у сім'ї є неповнолітня дитина або якщо військовозобов'язаний втратив близького родича на війні (чоловіка / дружину, сина / дочку, батьків, рідних брата / сестру тощо).

Стан здоров'я. Інвалідність I, II чи III групи або тимчасово непридатними до служби за рішенням військово-лікарської комісії (ВЛК) є особи, що отримують відстрочку на 6–12 місяців з обов'язковим повторним медоглядом після цього строку.

Навчання та наука. Студенти та аспіранти денної (або дуальної) форми навчання, якщо вони здобувають вищий рівень освіти, ніж уже мають. Докторанти, інтерни та деякі категорії педагогічних і науково-педагогічних працівників (викладачі шкіл, коледжів, ЗВО), які працюють за основним місцем роботи не менш ніж на 0,75 ставки.

Професійна діяльність. Ключові посадовці держави: народних депутатів, суддів, уповноваженого ВР з прав людини, членів Кабміну тощо. Окремі працівники силових структур і військового управління (за визначенням переліченим законом колом осіб). Бронюванню підлягають працівники підприємств, установ і організацій, що визнані критично важливими для економіки чи оборони. Таких працівників підприємств держава бронює за

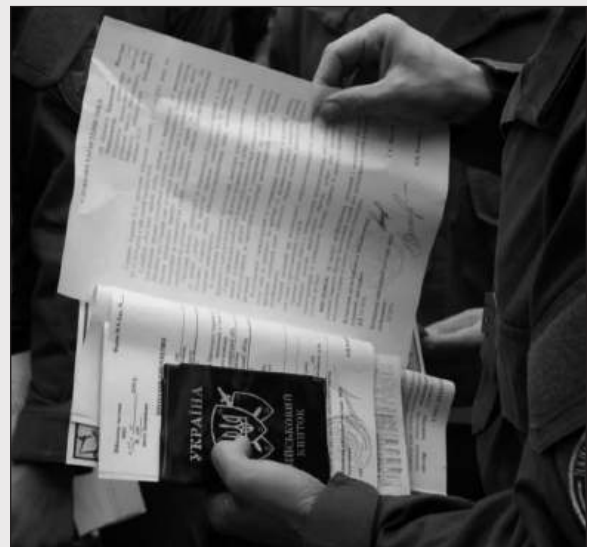
поданням роботодавця, і на період дії бронювання вони отримують відстрочку.

Інші спеціальні підстави. Окремі категорії громадян, які мають право на відстрочку, наприклад, особи, які звільнені з військової служби в запас у зв'язку із звільненням з полону.

Найпоширеніші проблеми при отриманні відстрочки це неправильно оформлені або неповні документи або проблеми з військово-обліковими документами.

Доволі поширена ситуація, коли підприємство, що визнано критичним, не може забронювати свого співробітника через порушення ним правил військового обліку, через які особу рішенням РТЦК та СП оголошено в розшук. У такому разі необхідно оскаржувати його дії шляхом подачі позову до адміністративного суду. Суди стають на бік призовників, коли очевидно, що вони мали право на відстрочку, а РТЦК відмовив без законних на те підстав.

Але, використовуючи механізми, що є в законодавстві, можна усунути проблемні моменти й отримати відстрочку, на яку особа має право згідно із законом.

Пів десятка жертв

Трагедія на Черкащині

27 січня 2026 року в селі Нехворощ Черкаського району — неподалік Корсунь-Шевченківського сталась трагедія. Відбулась стрілянина під час якої загинули ветеран війни Сергій Русінов та четверо поліціантів.

На просторах інтернету подається інфо діаметрально протилежна, але спробуємо розібратися.

Сергій Русінов – 59-річний ветеран війни з росією. Списався з армії через стан здоров'я та по догляду за хворим батьком. Син Сергія Русінова досі воює за Україну. Знайомі характеризують Сергія Русінова, як дуже активного націоналіста, патріота, правдоруба. Людину з чіткою проукраїнською позицією, яку знали як принципову й незручну для влади.

В росії на нього відкриті кримінальні провадження. Він перший почав стріляти по тітушках в лютому 2014 року під час побоїща біля Корсуня. Сергій Русінов був племінником Героя України Василя Сергієнка.

Сергій Русінов мав конфлікт із депутатом Віталієм Сторожуком. (Депутат від радикальної партії Олега Ляшка).

24 грудня 2025 року в Корсуні згорів автомобіль депутата міської ради Віталія Сторожука. Станом на 28 січня із соціальних мереж Сторожука зникло відео ймовірного підпалу його авто, яке він публікував наприкінці минулого року.

Під час затримання фігуранта, якого розшукували за вчинення вбивства, він відкрив прицільний вогонь по правоохорон-

цях», – повідомив Іван Вигівський, голова Національної поліції України.

У результаті стрілянини загинули четверо поліціантів. Спецпризначенці поліції ліквідували вбивцю.

Також голова Нацполіції зазначив, що поліціанти ризикують життям «не лише на передовій, а й у тилу». За повідомленням очільників МВС, відомо, що «Під час проведення слідчих дій, «спрямованих на встановлення причетності до скоєння замаху на вбивство», чоловік побачив поліціантів і почав переховуватися. Він одягнув бронжилет, взяв автоматичну зброю і з місця помешкання втік в лісопосадку», – розповів керівник Головного управління Нацполіції в Черкаській області Олег Гудима.

Коли чоловіка намагалися затримати, він «із засідки здійснив постріли в напрямку поліціантів» – четверо з них загинули. П'ятий отримав поранення та перебуває в лікарні.

Під час обшуку в його домоволодінні вилучили схрон зброї, боеприпаси, гранати, набой та близько чотирьох кілограмів наркотичної речовини.

Усі знайомі стверджують, що Сергій Русінов ненавидів наркотики та зневажливо ставився до наркоманів та наркоторговців. Тому постають адекватні питання:

– як часто на вручення підозри та затримання їдуть три майори, капітан та старший лейтенант? Слідчо-оперативна група (СОГ) складалась із 5 людей: заступник командира роти особливого призначення, командир взводу роти особливого призначення, офіцер роти особливого призначення та два дільничних інспектори?

– як була підготовлена поліцейська операція проти людини з бойовими навичками та чи були в них бодікамери?

– чи були застосовані усі можливі заходи, зокрема і задля уникнення силової розв'язки?

Але головне питання: в чиїх інтересах загально діяла поліція: суспільства чи тих, хто має владу та гроші?

Вивчаючи цю ситуацію, згадуючи деякі інші резонансні події, в голові дедалі частіше виникають прості як дірка в заборі питання: чи маєш ти право на захист від людей в погонах? Чи маєш ти право використовувати зброю для захисту? Чи десь можна прочитати чітко виписані критерії?

Виникає питання чому у Українська правоохоронна система перетворилася на правоохоронну систему, а не міліція, а потім і поліція формувалась як послуга для безпеки влади. Хай пробачать мені ті достойні поліціанти, які вірою та правдою служили та/або служать саме Українському Народові. Декого із таких знаю особисто. Проте саме ті, кого знаю особисто, з боєм в серці та голосі озвучували мені вищезазначені формулювання. Я не знаю, ким були загиблі поліцейські. Дехто із них мав посвідчення УБД – учасника бойових дій. Якщо серед них були справжні учасники бойових дій, а не ті, хто просто отримав посвідчення УБД, маючи відповідні можливості, – все ще більш сумно та трагічно для українського народу.

Свого часу добровольцям було вкрай важко отримати УБД, зате для поліції та прокурорів були відкриті всі можливості. Коротке відрядження, на великій відстані від фронту – і все.

Наостанок висловлюю співчуттям родинам всіх несправедливо загиблих українців під час стрілянини поблизу Корсуня та бажаю, щоб справедливість наздогнала всіх винуватців трагедії.

Підготував Назар МУХОЧОВ

«Над Конституцією — лише Бог»

(Леонід Юзьков, 1938-1995)

28 січня виповнилося 88 років від дня народження українського вченого-правознавця, доктора юридичних наук, професора, першого Голови Конституційного Суду України, академіка (нині — Національної академії правових наук України) Леоніда Петровича Юзькова.

Він народився на Хмельниччині у селі Новоселиця в селянській родині. Навчався на юридичному факультеті Київського державного університету ім. Тараса Шевченка, який закінчив у 1965 році. По закінченню ВНЗ — став науковим співробітником науково-дослідної групи проблем управління і управлінської праці юридичного факультету цього ж університету, аспірантом, доцентом, завідувачем кафедри, професором Київської вищої партійної школи, пізніше — професором Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.

Леонід Петрович брав активну участь у розробці найважливіших законопроектів та зробив вагомий внесок у підготовку проекту Закону України «Про Конституційний Суд України». Він є автором понад 200 наукових праць з питань конституційного (державного) права та державного управління, серед яких: «Від Декларації про Державний суверенітет України до Концепції нової Конституції України», «Конституція юридична і фактична», «Конституційні закони: утвердження концепції і становлення практики» та інші.

Леонід Петрович підтримував тісні контакти із колегами з-за кордону та був членом Венеціанської комісії Ради Європи. Його знали й цінували правники багатьох країн світу.

Для широкого загалу постать Леоніда Юзькова, на жаль, була мало відома. Друзі та однодумці, називали Леоніда Петровича найавторитетнішим лідером конституційного процесу в Україні початку 1990-х. Роботу над проектами Конституції України він вважав найважливішою справою свого життя, та, як сам він зазначав: «Людина в цивілізованому світі має широкі права і свободи не тому, що вони проголошені Конституцією. Конституція проголошує ці права і свободи тому, що людина наділена ними від природи». Він відстоював закріплення у Конституції таких політико-правових категорій, як «український народ», «пряма

дія конституції», «верховенство права», «конституційних гарантій захисту соціальних прав людини», «про невідчужуваність та непорушність прав людини» тощо. Будучи вченим-конституціоналістом він, в той же час сповідував енциклопедичні знання у багатьох сферах юстиції, правозастосування, історії, етнодержавознавства.

У липні 1992 року Леоніда Юзькова було обрано першим Головою Конституційного Суду нової, незалежної Української держави. Протягом року ВРУ з різних причин, в першу чергу з причин політичної невизначеності, так і не змогла сформувати склад суддів КСУ. «Генерал без армії» — так жартома називав себе сам Леонід Петрович. Попри це все, завдяки Леоніду Юзькову в Україні була сформована потужна когорта суддів Конституційного Суду України. Серед них були Володимир Шаповал, Микола Козюбра, Михайло Костицький, Петро Мартиненко, Віталій Розенко, Іван Тимченко та інші.

Леонід Юзьков був не тільки визначним науковцем, але й талановитим педагогом. Завдяки глибоким знанням та педагогічному хисту, він виховав не одне покоління правників на юридичному факультеті КДУ ім. Т. Г. Шевченка. Багато його учнів стали кандидатами, докторами наук, визнаними фахівцями у правничій сфері та гідними послідовниками їхнього вчителя. На будинку в Києві по вулиці Панаса Мирного, 27, де у 1992–1995 роках мешкав Леонід Юзьков, до 70-річчя з дня його народження встановлено меморіальну дошку.

У Харкові 5 березня 2008 року на фасаді Національної академії правових наук України, за адресою Пушкінська вулиця, 70, була встановлена меморіальна дошка на честь Юзькова

Бувши скромною, високо інтелігентною та духовно багатою людиною, усі свої думки і вчинки Леонід Петрович звиряв за висловом: «Треба робити усе так, щоб не було соромно перед людьми».

Помер Леонід Петрович 2 березня 1995 року внаслідок серцевого нападу. Похований на Байковому кладовищі в Києві.

P.S. У місті Полонне (Хмельниччина) іменем Леоніда Юзькова названо вулицю, яка веде до його рідного села Новоселиця; кращим студентам та аспірантам юридичних спеціальностей за визначні навчальні та наукові досягнення, зокрема у галузі конституційного права, запроваджено іменні стипендії, а Хмельницький Університет Управління та Права від 4 серпня 1995 року — має його ім'я. У 2021 році Леоніда Петровича нагороджено Орденом князя Ярослава Мудрого 5-го ступеня — посмертно.

Власна інформація ЮВУ

Які особи не можуть перебувати у шлюбі між собою?

Шлюб — це сімейний союз, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану.

Враховуючи біологічні та соціальні чинники, законодавством встановлено заборону для певного кола осіб на укладення шлюбу між ними.

Так, у шлюбі між собою не можуть перебувати:

- особи, які є родичами прямої лінії споріднення (пряма лінія: батьки й діти, діди й онуки, прабаба, прадід і правнуки);
- рідні (повнорідні, неповнорідні) брат і сестра (повнорідні — мають спільних батьків, а неповнорідні — спільну матір або спільного батька);
- двоюрідні брат та сестра, рідні тітка, дядько та племінник, племінниця;

– усиновлювач та усиновлена ним дитина (шлюб можливий лише після скасування усиновлення).

За рішенням суду може бути дозволений шлюб між:

- рідною дитиною усиновлювача та усиновленою ним дитиною;
- дітьми, які були усиновлені ним.

Якщо виявиться, що такі особи одружені, такий шлюб є підставою вважати чи визнати недійсним. Які правові наслідки недійсності шлюбу або які права

та обов'язки батьків і дитини, яка народилася у такому шлюбі див. Сімейний кодекс України.

Власна інформація ЮВУ

КАС ВС розглянув справу про скасування наказу звільнення з держслужби

Шодо можливості продовження роботи на державній службі особою, яка досягла 65-річного віку: позиція КАС ВС.

Спільне питання — правомірність звільнення особи з державної служби по досягненню нею 65-річного віку, яка висловила намір подальшого проходження служби. КАС ВС зауважив, що пунктом 7 частини першої статті 83 Закону № 889-VIII встановлено, що державна служба припиняється, зокрема, у разі виходу державного службовця на пенсію або досягнення ним 65-річного віку, якщо інше не передбачено законом.

Частиною четвертою статті 83 Закону № 889-VIII визначено, що у зв'язку з потребами служби державний службовець за рішенням суб'єкта призначення може бути зали-

шений на державній службі після досягнення 65-річного віку за його згодою. Рішення про продовження строку перебування на державній службі приймається суб'єктом призначення щороку, але не більш як до досягнення державним службовцем 70-річного віку.

Крім того, КАС ВС звернув увагу, що положення пункту 7 частини 1 статті 83 Закону № 889-VIII щодо припинення державної служби у разі досягнення державним службовцем 65-річного віку є імперативним та у разі неприйняття суб'єктом призначення рішення про продовження строку перебування на державній службі є безумовною

підставою для звільнення такої особи у визначену дату. Отже, КАС ВС погодився із висновками судів попередніх інстанцій, що продовження граничного віку перебування на державній службі є правом суб'єкта призначення, а не його обов'язком.

Потребу державної служби у конкретному державному службовцеві, який досяг 65-річного віку, визначає суб'єкт призначення. При цьому, бажання особи продовжити службу після досягнення нею 65-річного віку не є достатньою підставою для продовження державної служби після досягнення особою граничного віку перебування на службі.

Підготовлено за матеріалами Реєстру судових рішень

РЕДАКЦІЙНА РАДА:
Віктор КОВАЛЬСЬКИЙ,
шеф-редактор газети
«Юридичний вісник України»;
Олексій БАГАНЕЦЬ,
державний радник юстиції
2 класу, заслужений юрист України;

Сергій ДЕМСЬКИЙ,
заступник головного редактора газети
«Голос України»;
Святослав ПІСКУН,
голова Союзу юристів України;
Олег ЗАЙЧУК,
академік НАПрНУ;

Олександр КОПИЛЕНКО,
академік НАН України;
Олена ОРЛЮК,
директорка УКРНОІВІ;
Євген СТРЕЛЬЦОВ,
д.ю.н., доктор теології, член-
кореспондент НАПрНУ;
Микола ОНІЩУК,

ректор НШСУ, д.ю.н.;
Олександр ПЕТРИШИН,
суддя КСУ;
Анжела СТРИЖЕВСЬКА,
завідувачка кафедри Інституту права
КНУ імені Тараса Шевченка, к.ю.н.;

»ЮРИДИЧНИЙ ВІСНИК УКРАЇНИ«

загальнонаціональний правовий тижневик
Редакція газети — колективний асоційований
член Союзу юристів України
Виходить з квітня 1995 року
(uvu_golovred@ukr.net)

Засновник — ТОВ «Юрінком Прес»
Головний редактор — Віктор Ковальський
Відповідальний секретар — Олена ДОЦЕНКО
Редактор відділу правових новин — Максим БОНДАР

Юридичні оглядачі —
Юрій КОТНЮК
Сергій ТЕНЬКОВ
Літературний редактор — Інна ЛЕХОВА
Комп'ютерна верстка — Дар'я КОСТЮКОВА

УМОВИ, застосовані до договорів, укладених між МХП та Контрагентами, в яких МХП виступає платником, за виконані Контрагентом зобов'язання («УМОВИ») *(редакція від 01.02.2026)*

ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	2
2. ОФОРМЛЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА ЗАГАЛЬНІ УМОВИ ВИПРАВЛЕННЯ ПОРУШЕНЬ	3
3. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ	3
4. ДОГОВІРНА ЦІНА.....	3
5. ПОРЯДОК РОЗРАХУНКІВ ТА ІНШІ УМОВИ.....	4
6. ФОРС-МАЖОРНІ ОБСТАВИНИ. ПРИЗУПИНЕННЯ АБО РОЗІРВАННЯ ДОГОВОРУ	5
7. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ	5
8. АНТИКОРУПЦІЙНІ ТА ІНШІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ СТОРІН	6
9. БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ ТА ХАБАРНИЦТВОМ.....	7
10. ПРАВО ДОГОВОРУ, ПІДСУДНІСТЬ ТА ЧИННІСТЬ ДОГОВОРУ	7
11. КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ	8
12. ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ПІДПИСУ, ПЕЧАТОК.....	8

УМОВИ, застосовані до договорів, укладених між МХП та Контрагентами, в яких МХП виступає платником, за виконанні Контрагентом зобов'язання («УМОВИ»)

(редакція від 01.02.2026)

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Ці Умови є загальними умовами, що застосовуються до всіх договорів, укладених між МХП та Контрагентами, в яких МХП виступає платником за виконанні Контрагентом зобов'язання. «МХП» та «Контрагент» є найменуваннями сторін договору, що ідентифікуються у його тексті. Дані Умови опубліковані в газеті «Юридичний вісник України» та розміщені на офіційному сайті МХП, посилання на який вказане у Договорі, є невід'ємною частиною кожного договору, в яких наявне відповідне посилання на них. Дані умови набирають чинності та регулюють відносини між Сторонами Договору з дати підписання Договору та діють протягом строку дії Договору. Зміна цих Умов за погодженням Сторін оформлюється шляхом їх публікації МХП у загальнодержавному виданні та розміщені на офіційному сайті МХП або шляхом направлення МХП відповідного повідомлення Контрагенту. Зміна Умов набирає чинності та підлягає виконанню Сторонами після їх публікації або з моменту отримання відповідного повідомлення Контрагентом, в залежності від того, яка подія настала раніше, якщо застосовано обидва способи. Якщо при зміні умов положення попередніх Умов залишаються нерегульованими, то такі попередні умови залишаються чинними в нерегульованій частині.

1.2. Ці Умови застосовуються додатково до умов та положень основного тексту Договору та Додатків до нього, не анулюють положення Договору та Додатків до нього. У разі будь-яких розбіжностей чи суперечностей між цими Умовами та положеннями основного тексту Договору, переважна сила надається даним Умовам, якщо інше не передбачено даними Умовами або прямо (шляхом вказання пунктів умов, що застосовуються із відмінностями) погоджено письмово Сторонами у основному Договорі чи Додатках до нього.

1.3. Сторони підтверджують, що укладення та виконання ними Договору не суперечить нормам чинного в Україні законодавства та відповідає його вимогам (зокрема, щодо отримання усіх необхідних дозволів та погоджень), а також підтверджують те, що укладання та виконання ними Договору не суперечить цілям їх діяльності, положенням їх установчих документів чи інших локальних-нормативних (внутрішніх) актів. Підписанням Договору Контрагент підтверджує та гарантує, що Контрагент має всі права власності на майно, передача якого відбувається при виконанні зобов'язань по Договору, законне та не обмежене володіння, розпорядження та його використання; не існує будь-яких прав третіх осіб, обтяжень та т.п. (за наявності в Договорі умов передачі майна). У разі недотримання умов цього

пункту Контрагент зобов'язується відшкодувати МХП збитки, понесені останнім, в повному обсязі. Сторони гарантують відсутність обмежень на укладання договору в підписанта, в т.ч. гарантують наявність згоди на укладання значного правочину у відповідності до чинного законодавства у випадку якщо Договір підпадає під поняття "значного правочину".

1.4. При укладенні договору, Сторони зобов'язані надати документи, які ідентифікують їх та їх підписантів, а також містять достатньо відомостей для підтвердження правосуб'єктності та правового статусу. При зміні статусу чи правосуб'єктності Сторони зобов'язані повідомити одна одну протягом 3 календарних днів (тут та далі, а також в Договорі, додатках до нього – під «днями» Сторони розуміють календарні дні). У разі неповідомлення зазначеної інформації Стороною, інша Сторона не несе відповідальності за будь-які наслідки, які пов'язані з таким неповідомленням при виконанні умов Договору та Додатків до нього.

1.5. Жодна із Сторін не вправі передавати свої права за Договором третій Стороні без попередньої письмової згоди на це іншій Стороні або наявності відповідного положення у тексті Договору.

1.6. Письмові повідомлення направляються на адреси та/або електронні адреси, які зазначені в реквізитах Договору. Сторони несуть відповідальність за правильне зазначення адрес та електронних адрес в Договорі. У разі неправильного зазначення адрес Сторони звільняються від будь-якої відповідальності пов'язаної із несвоєчасним переданням інформації чи документів. Якщо інформація про адреси Сторін у реквізитах Договору відсутня, то Сторони погодили передавати інформацію чи документи за місцезнаходженням, вказаним у державних реєстрах чи установчих документах Сторін. Будь-яке повідомлення або документ, відправлені однією Стороною іншій в рамках виконання даного Договору, є належним чином направленими й отриманими з урахуванням наступного:

- якщо надіслані листом – через 5 робочих днів після їхнього відправлення поштою;
- якщо надіслані електронною поштою – за умови їх відправки електронною поштою Сторона-отримувач зобов'язується надати іншій Стороні підтвердження отримання на її електронну адресу, а при ненаданні підтвердження лист вважається доставленим через 5 робочих днів після його відправлення електронною поштою.

1.7. Додаткова інформація, яка стосується діяльності та взаємовідносин МХП з Контрагентами розміщена на офіційному сайті МХП.

1.8. У відповідності до ч.2 ст. 628 Цивільного кодексу України (далі по тексту «ЦКУ») якщо умови договору містять елемен-

ти різних договорів (згідно окремих видів зобов'язань, визначених цивільним законодавством) договір є змішаним цивільно-правовим договором (незалежно від того чи це прямо зазначено в тексті Договору), до якого застосовуються у відповідних частинах положення актів цивільного законодавства про договори, елементи яких містяться у змішаному договорі, з урахуванням положень такого Договору.

2. ОФОРМЛЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА ЗАГАЛЬНІ УМОВИ ВИПРАВЛЕННЯ ПОРУШЕНЬ

2.1. При виконанні зобов'язань Контрагент передає всі належним чином оформлені первинні облікові документи та інші документи, що передбачені договором та/або, які згідно з умовами діючого законодавства України, повинні бути передані в момент виконання зобов'язання для підтвердження факту господарської операції. У випадку прийняття МХП зобов'язань від Контрагента із зауваженнями, Контрагент зобов'язується передати МХП виправлену первинну облікову документацію у строк, що не перевищує 7 календарних днів з дати прийняття МХП зобов'язання із зауваженнями. Право власності на результат виконаного Контрагентом зобов'язання та ризик його випадкового знищення переходить від Контрагента до МХП в момент підписання первинної облікової документації (акту приймання-передачі чи видаткової накладної, а для змішаних договорів з моменту підписання первинної облікової документації, що свідчить про повне виконання зобов'язань).

2.2. У разі виконання Контрагентом зобов'язання з порушенням вимог договору МХП має право:

2.2.1. за умови істотного порушення зобов'язання (виявлення недоліків, які не можна усунути, недоліків, усунення яких пов'язане з непропорційними витратами або затратами часу, недоліків, які виявилися неодноразово чи з'явилися знову після їх усунення) не оплачувати його та відмовитися від прийняття такого зобов'язання в цілому;

2.2.2. вимагати виконання зобов'язання у відповідності до умов Договору у погоджений Сторонами строк або за відсутності його погодження у строк, що не перевищує 7 календарних днів з дати відмови МХП від прийняття зобов'язання від Контрагента;

2.2.3. виправити недоліки у виконаному не належним чином зобов'язанні (стосується виключно виконання робіт та/або надання послуг) самостійно або за допомогою третіх осіб із зобов'язковим зменшенням плати, належної Контрагенту, на суму понесених МХП витрат на усунення недоліків. Інші умови прийняття зобов'язання із недоліками можуть бути встановлені у Додатках до Договору.

3. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

3.1. За умови дострокового припинення договору, відмови від виконання зобов'язання у випадках, передбачених законом чи Договором, виявлення неякісно виконаних зобов'язань (в т.ч. скритих дефектів підтверджених документально), що призвели до появи надміру сплачених коштів на користь Контрагента (далі в пункті – «борг») від імені МХП по Договору, Контрагент зобов'язаний здійснити повернення боргу протягом 5 календарних днів з моменту отримання письмової вимоги МХП або протягом іншого строку погодженого сторонами. У випадку неповернення боргу у встановлений даним пунктом строк борг підлягає сплаті на користь МХП з урахуванням 30 % річних, що нараховуються до моменту сплати боргу.

3.2. Сплата пені та штрафів не звільняє Сторони від виконання зобов'язань по Договору та компенсації збитків, спричинених невиконанням або неналежним виконанням умов Договору.

3.3. Закінчення строку дії Договору не звільняє Сторони від відповідальності за його порушення, яке мало місце під час дії Договору.

3.4. Під поняттями «належне виконання зобов'язань», «виконання зобов'язання належним чином» розуміється: особисто боржником (якщо інше не передбачено законом чи договором (ст. 527 ЦКУ); повністю (якщо законом чи договором не встановлено можливість виконання зобов'язку частинами) (ст. 529 ЦКУ); у строк (ст. 530 ЦКУ); у належному місці (ст. 532 ЦКУ).

3.5. У випадку якщо згідно з умовами Договору та чинного законодавства неможливо визначити вартість/ціну виконаного зобов'язання для його оплати чи вартість пошкодженого/або знищеного майна однієї Сторони, для її відшкодування іншою Стороною, Сторони погодили в якості остаточної вартості для такого зобов'язання чи майна приймати ціну/вартість, визначену будь-якою компанією «великої четвірки» аудиторських компаній, наявних на момент необхідності проведення оцінки, якщо інше не погоджено Сторонами в Договорі чи Додатках до нього, згідно з одним із наступних методів за вибором МХП:

- визначену відповідно до міжнародних стандартів оцінки, розробленими Міжнародною радою по стандартах оцінки (The International Valuation Standards Council, IVSC),

- обраховану з використанням середньої ціни між визначених ринковим та витратним методами (підходами).

Під витратним підходом Сторони розуміють сукупність методів оцінки вартості об'єкта нерухомості, заснованих на визначенні витрат, необхідних для відновлення або заміщення об'єкту нерухомості, з врахуванням відсотку його зносу (Відсоток зносу будівлі в цілому визначається як середня арифметична зважена, виведена з відсотка зносу окремих конструктивних елементів, в загальній вартості відновлення.). Витратний підхід повинен бути заснований на принципі заміщення, згідно якого передбачається, що розумний покупець не сплатить за об'єкт нерухомості більше, ніж вартість будівництва об'єкту, тотожно го за своєю корисністю об'єкту, що оцінюється.

4. ДОГОВІРНА ЦІНА

4.1. Загальна вартість Договору остаточно визначається шляхом підсумку договірних цін виконаних Контрагентом зобов'язань за Договором відповідно до підписаних Сторонами первинних бухгалтерських документів та не може перевищувати суми (за її наявності), яка письмово погоджена сторонами у Договорі чи Додатках до нього. У випадку якщо Контрагент не має статусу платника податку на додану вартість (далі по тексту - ПДВ), пункти Договору, пов'язані зі сплатою ПДВ, застосовуються сторонами при виконанні договору лише на час наявності у Контрагента статусу платника ПДВ.

4.2. Будь-яке визначення ціни, штрафу, інші платіжні зобов'язання мають бути визначені з точністю до двох знаків після коми (тобто, округлюється до цілої копійки). Для цілей такого визначення застосовується правило округлення, яке полягає у збільшенні відповідного знаку на «1» (одиницю), якщо наступний за ним знак, який скорочується, дорівнює або перевищує «5» (п'ять).

Ціна з урахуванням ПДВ розраховується за формулою:

— Ціна з ПДВ = Ціна без ПДВ + ПДВ, де

— Ціна без ПДВ – ціна без урахування ПДВ з точністю до двох знаків після коми;

– ПДВ – числове значення з точністю до двох знаків після коми, що розраховується як добуток Ціни без ПДВ та діючої ставки податку на додану вартість.

4.3. Ціни в договорі визначаються у національній валюті. Ціни зобов'язання Контрагента (Товару/роботи/послуги) можуть бути визначені у грошовому еквіваленті в іноземній валюті лише для зобов'язань, в складі яких міститься не менше 75% імпоротної складової, і підлягають перерахунку лише у нижчевказаному порядку:

– перерахунок ціни зобов'язання здійснюється лише у випадку якщо між датою виникнення зобов'язання (дата додатку до Договору із погодженими сторонами істотними умовами зобов'язань щодо постачання Товару/надання послуг/виконання робіт) та датою його фактичного виконання пройшло більше 5 календарних днів;

– перерахунок ціни зобов'язання здійснюється у випадку зменшення курсу іноземної валюти на момент оформлення первинної облікової документації (видаткової накладної, акту тощо) більш ніж на 3% по відношенню до курсу на момент виникнення зобов'язання у Контрагента;

– перерахунок ціни зобов'язання здійснюється за ініціативою Контрагента у випадку збільшення курсу іноземної валюти на момент оформлення первинної облікової документації (видаткової накладної, акту тощо) більш ніж на 3% по відношенню до курсу на момент виникнення зобов'язання у Контрагента;

– сума авансу підлягає перерахунку тільки у випадку зміни курсу іноземної валюти на момент здійснення платежу більш ніж на 3% по відношенню до курсу на момент виникнення зобов'язання. МХП має право вимагати внесення змін у Договір чи його Додаток із визначенням нової ціни зобов'язання. У випадку збільшення курсу та/або наявності вимоги МХП щодо внесення змін у Договір чи його Додаток із визначенням нової ціни товарів/робіт/послуг зобов'язання по оплаті настає у МХП тільки після внесення таких змін у Договір чи його Додаток. Сплачені авансом частини ціни зобов'язань згідно з умовами даного пункту Договору перерахунку по курсу не підлягають.

– у випадку застосування згідно з положеннями даних Умов зміни курсу Контрагент зобов'язаний первинно облікову документацію надати з перерахованою ціною зобов'язань по курсу іноземної валюти на момент оформлення такої документації та з урахуванням фіксованої ціни на сплачені авансом її частини. Ціна, що вказана у підписаних Сторонами первинних облікових документах (видаткова накладна, акт тощо), подальшому перерахунку по курсу не підлягає.

«Курсу іноземної валюти» означає офіційний курс Національного банку України для визначеної у Договорі чи Додатках до нього іноземної валюти як еквіваленту ціни Товару/робіт/послуг.

«Ціна зобов'язання» означає договірну ціну Товару, роботи та/або послуги, визначеної Сторонами у Договорі чи Додатках до нього.

5. ПОРЯДОК РОЗРАХУНКІВ ТА ІНШІ УМОВИ

5.1. Оплата здійснюється в національній валюті України – гривні. Якщо дата оплати є не робочим або не платіжним днем, то платіж переноситься на наступний платіжний день. Платіжним днем МХП є день зазначений у відповідному Додатку до Договору. Оплата здійснюється МХП лише на банківський рахунок Контрагента, що зазначений в Договорі. Для зміни банківського рахунку Контрагент направляє МХП відповідну додаткову угоду про зміну банківських реквізитів, що містить підпис упнова-

женої особи і печатку (за наявності) Контрагента. Угода набирає чинності з моменту підписання всіма Сторонами договору. У разі невиконання МХП обов'язку щодо попередньої оплати (авансу) застосовуються виключно положення законодавства щодо виконання зустрічних зобов'язань без додаткового нарахування штрафних санкцій, але здійснення зустрічного зобов'язання додатково погоджується Сторонами у письмовому вигляді.

5.2. Сторони відповідно до ч. 2 ст. 526 ЦКУ Договору домовились та погодили, що виконання зобов'язань МХП з оплати поставленого Товару/наданих послуг/виконаних робіт (тут та надалі в розумінні Податкового кодексу України) Контрагентом в частині суми ПДВ, вказаної у їх ціні, здійснюється протягом 5 календарних днів з дати настання відкладальної обставини.

Під «відкладальною обставиною» Сторони розуміють виконання Контрагентом усіх необхідних вимог та вчинення необхідних заходів, визначених, зокрема, але не обмежуючись, статтею 201 Податкового кодексу України (далі по тексті «ПКУ»), наслідком вчинення/виконання яких є реєстрація в Єдиному реєстрі податкових накладних (далі – ЄРПН) податкової (-их) накладної (-их), складеної у порядку визначеному законодавством, з даними, що відповідають фактично поставленому Товару/наданим послугам/виконаним роботам, та підписаною упноваженою особою Контрагента (далі по тексті Умов, Договору і Додатків до нього – «реєстрація ПН»).

5.3. Реєстрація податкових накладних (надалі по тексті – «ПН») та розрахунків коригувань кількісних і вартісних показників до податкової накладної (надалі по тексті – «РК») здійснюється у Єдиному реєстрі податкових накладних (надалі по тексті – «ЄРПН») відповідно до чинного законодавства України.

РК складаються Контрагентом і підлягають реєстрації в ЄРПН:

– якщо в результаті перерахунку передбачається збільшення суми компенсації на користь Контрагента або якщо РК не передбачають зміни сум компенсації, то РК реєструється в ЄРПН Контрагентом у строк відповідно до діючого законодавства України;

– якщо в результаті перерахунку передбачається зменшення суми компенсації на користь Контрагента, то РК складається Контрагентом і реєструється в ЄРПН МХП. З цією метою Контрагент складає РК і направляє його МХП для реєстрації в ЄРПН не пізніше ніж за 10 календарних днів до граничного строку, визначеного чинним законодавством України. МХП має зареєструвати такий РК у строк, передбачений чинним законодавством. У випадку порушення Контрагентом терміну, що передбачений цим підпунктом для направлення МХП РК на зменшення суми компенсації, та нарахування МХП штрафу центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну податкову політику, згідно ПКУ (надалі по тексті – «податковий орган») Контрагент зобов'язаний компенсувати МХП збитки у розмірі такого штрафу.

Контрагент зобов'язаний сплатити МХП штраф в розмірі суми ПДВ, зазначеної (або суми ПДВ, яка повинна бути зазначена в незареєстрованих ПН/РК) в ПН та/або РК, за кожний випадок порушення у разі настання одного з нижчеперелічених випадків:

– відсутність реєстрації ПН/РК в ЄРПН протягом строків, передбачених п. 198.6 ПКУ;

– оформлення ПН/РК з порушеннями вимог чинного законодавства України, та не усунення Контрагентом таких порушень протягом строків, передбачених п. 198.6 ПКУ, що призвело до остаточної втрати МХП права на податковий кредит з ПДВ за такою ПН/РК.

6. ФОРС-МАЖОРНІ ОБСТАВИНИ. ПРИЗУПИНЕННЯ АБО РОЗІРВАННЯ ДОГОВОРУ

6.1. Жодна Сторона не несе відповідальності за затримку чи невиконання своїх зобов'язань за Договором, якщо така затримка чи невиконання зумовлена непередбачуваними обставинами або причинами, що не належать до розумного контролю Сторони, включаючи, але не обмежуючись цим: стихійні лиха, страйки (законні і незаконні), військові дії, проведення анти-терористичних операцій (і будь-яких інших схожих військових дій), або інші громадські заворушення, блокада, ембарго, введення заборони на експорт чи імпорт Товару, запровадження квот, зміна законодавства або інших міжнародних актів, до яких приєдналися країни Сторін, видання органами влади країни Сторони законодавчих та/або нормативних (легітимних або нелегітимних) актів, які унеможливають виконання обов'язків за Договором, та інші дії екологічного, техногенного, воєнного і соціального характеру, що не залежать від волі Сторін («Форс-мажорна обставина»).

6.2. При настанні форс-мажорної обставини, Сторона для якої вона настала, письмово сповіщає про факт настання іншу Сторону не пізніше дати початку виконання зобов'язання за Договором, яке такі обставини унеможливають, а у випадку, якщо виконання зобов'язань вже розпочалося, - протягом 5 робочих днів з дати настання таких обставин. Настання форс-мажорної обставини повинно бути підтверджено Торгово-промисловою палатою або уповноваженим органом відповідної країни, в якій настали форс-мажорні обставини (для України Торгово-промисловою палатою України або іншим органом державної влади у випадку надання йому на момент виникнення таких обставин, відповідних повноважень). У разі, якщо Сторона не повідомить або несвоєчасно повідомить іншу Сторону про початок дії вищезазначених обставин, а також у випадку не надання підтвердження форс-мажорних обставин протягом 30 календарних днів з моменту їх настання, то така Сторона не може посилатись на дію щодо неї форс-мажорної обставини, як на підставу звільнення від відповідальності за невиконання зобов'язань за Договором.

6.3. За умови виконання Стороною, яка посилається на форс-мажорну обставину, п. 6.2. Умов, настання форс-мажорних обставин автоматично продовжує строк виконання зобов'язань за Договором на період, що дорівнює строку дії таких обставин.

6.4. Сторона, для якої виникла форс-мажорна обставина, повинна докласти всі розумні зусилля для пом'якшення впливу такої обставини. Несправність механічного обладнання, комп'ютерної техніки та/або телекомунікаційного устаткування, вихід з ладу програмного забезпечення, заволодіння доступом до нього чи до засобів зв'язку (в т.ч. електронної пошти представника сторони), перебої в подачі електроенергії, зміни економічних умов, недотримання своїх зобов'язань Партнером/Партнерами Контрагента, відсутність у Контрагента необхідних коштів чи Товару/майна, страйки та інші трудові суперечки представників Контрагента (або його афілійованих осіб або їхніх представників) не є форс-мажорними обставинами в розумінні цього розділу.

6.5. Якщо форс-мажорна обставина триває більше 30 (тридцяти) календарних днів, будь-яка Сторона має право розірвати Договір, попередньо письмово повідомивши про це іншу Сторону за 5 (п'ять) робочих днів (без права Сторони на збитки та компенсацію). Договір припиняється з дати, зазначеної в такому повідомленні.

6.6. Призупинення або розірвання Договору. Сторони мають право розірвати або призупинити Договір і таке розірвання чи призупинення буде вступати в силу негайно, шляхом надання письмового повідомлення іншій Стороні у випадку настання в Україні будь-якої з нижче перелічених обставин, яка стала наслідком прямого чи опосередкованого впливу епідеміологічної або пандемічної ситуації та/або війни або дій подібних до воєнних або загрози війни та/або результатом заборон/обмежень, які запроваджені органами державної або місцевої влади в Україні, або будь-яким законодавчим чи судовим актом, а саме у випадках:

— тимчасової, повної або часткової зупинки роботи потужностей, які належать або перебувають в користуванні у МХП або Контрагента, який є виробником Товару; та/або

— зупинення транспортного сполучення та/або знищення існуючих маршрутів в рамках ланцюгу поставок на території України, які мають бути задіяні МХП та/чи Контрагентом для виконання цього Договору.

Таке повідомлення МХП та/або Контрагентом повинно супроводжуватись копіями документів, які засвідчують виникнення таких обставин. Припинення Договору на підставі цього пункту не є порушенням Договору та жодна Сторона не матиме права на застосування до іншої Сторони штрафних санкцій чи збитків внаслідок такого розірвання чи призупинення.

7. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ

7.1. Права інтелектуальної власності на Об'єкт ІР (результати виконаних робіт/наданих послуг чи щодо поставлених Товарів, виготовлених чи розроблених за замовленням МХП,) належать Сторонам з урахуванням наступного:

7.1.1. Немайнові авторські права належать Контрагенту. Контрагент не вправі без попередньої письмової згоди МХП здійснювати публікацію та/або будь-яке інше розголошення Об'єкту ІР. Контрагент зобов'язується не продавати, не передавати або будь-яким іншим чином не відчужувати права на Об'єкт ІР третім особам, в тому числі не надавати їм право на використання Об'єкту ІР. Контрагент зобов'язується не перешкоджати МХП щодо здійснення останнім прав на Об'єкт ІР, переданих (відчужених) за Договором. Контрагент зобов'язується у випадку пред'явлення третіми особами претензій та/або позовів, які стосуються Об'єкту ІР, вирішувати їх самостійно шляхом переговорів або у судовому порядку, без залучення МХП або із його залученням за наявності його згоди чи на його вимогу. У випадку порушення Контрагентом обмежень встановлених даним пунктом, МХП залишає за собою право вимагати відшкодування збитків.

7.1.2. Контрагент передає (відчужує) МХП права на Об'єкт ІР повністю (на всі способи використання Об'єкту ІР на території всіх держав світу), а МХП приймає такі права на Об'єкт ІР. Контрагент передає МХП право на подання заявок на реєстрацію та одержання охоронних документів (свідоцтв, патентів та інших) щодо авторських прав, промислових зразків, корисних моделей та інших видів об'єктів інтелектуальної власності на основі Об'єкту ІР в Україні та в усьому світі. Права на Об'єкт ІР передаються (відчужуються) Контрагентом МХП на весь строк чинності прав на Об'єкт ІР, встановлений законодавством України.

Майнові права на Об'єкт ІР передаються Контрагентом до МХП в момент підписання акту приймання-передачі виконаних робіт/наданих послуг (незалежно від того чи це прямо зазначено в самому Акті) з дати його підписання (МХП вправі вимагати

підписання окремого Акту приймання-передачі результатів робіт та майнових прав на них за формою, що надається Контрагентом). Винагорода за передачу Об'єкту ІР включається у вартість робіт/послуг, вказаних у Додатках до Договору.

Контрагент підтверджує, що: будь-яким третім особам не належать права на Об'єкт ІР, а тому МХП не доведеться одержувати будь-які документи дозвільного характеру і/чи ліцензії на використання Об'єкту ІР від третіх осіб; права на Об'єкт ІР не обтяжені жодними зобов'язаннями, не заставлені за іншими зобов'язаннями, не перебувають під арештом і є вільними від будь-яких обтяжень, а також не є предметом судового спору та/або претензій з боку третіх осіб; контрагент не є заявником за заявками на реєстрацію Об'єкту ІР, а також не передавав це право третім особам.

Пункт не застосовується до договорів, якими не передбачено перехід права власності на майно чи результати виконання робіт/надання послуг, і в такому випадку Контрагент гарантує, що є законним правовласником або правоволодільцем предметом Договору і виконання ним договору не порушує законних прав та інтересів третіх осіб. Повну відповідальність за вищевказані гарантії в даному пункті Умов несе Контрагент, в т.ч. у випадку претензій третіх осіб до МХП такі претензії врегулює Контрагент самостійно.

7.2. У випадку зображення на Товарі торгових марок, комерційних найменувань, логотипів і т.д., що належать МХП (надалі все разом по тексту - об'єкти права інтелектуальної власності МХП), Контрагент зобов'язується не порушувати будь-яких прав інтелектуальної власності МХП, в т.ч. не здійснювати реалізацію Товару із зображенням на ньому об'єктів права інтелектуальної власності МХП третім особам, не використовувати іншим чином у власній господарській діяльності тощо, а також утилізувати такий Товар протягом 15 календарних днів у випадку припинення договору із МХП та/або повернення неякісного Товару з моменту припинення договору або відповідно отримання вимоги від МХП про відмову від неякісного Товару.

8. АНТИКОРУПЦІЙНІ ТА ІНШІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ СТОРІН

8.1. Сторони (їх керівники, представники, персонал, кінцеві бенефіціарні власники (фізичні особи), акціонери) зобов'язуються виконувати Договір і здійснювати діяльність безумовно дотримуючись принципів законності і прозорості, не допускаючи будь-яких протизаконних/протиправних дій, корупції та легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, в т.ч. їх використання з метою фінансування або підтримки будь-якої діяльності, яка може порушити зазначені гарантії. Додатково Сторони гарантують на дату укладання Договору та в будь-який час протягом строку дії Договору відсутність:

8.1.1. Порушень законів, пов'язаних з легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом та фінансуванням тероризму, чи порушень, які кваліфіковані як шахрайство, ухилення від сплати податків чи інші економічні злочини. Дана умова не застосовується до порушень чи злочинів, з моменту обвинувачення за якими пройшло менше 3 (трьох) років або наявна мирова угода, а також за умови надання Стороною іншій Стороні підтвердження, що обвинувачення безпідставні і за ними відсутній вирок компетентного органу держави, яка таке обвинувачення висунула.

8.1.2. Санкцій, а саме: торгівельних, економічних, фінансових чи інших законодавчо закріплених санкцій, правил, ембарго або обмежувальних заходів, які були введені (у тому числі

після дати підписання Договору) органом, відповідальним за встановлення санкцій. «Орган, відповідальний за встановлення санкцій» означає уповноважений орган США, ООН, Великої Британії, Європейського Союзу, включаючи її держави-члени, та України, країн реєстрації сторін (в т.ч. їх засновників та кінцевих бенефіціарних власників (фізичних осіб)); будь-які департаменти вищевказаних органів чи урядів, які наділені повноваженнями встановлювати санкції в країнах, що згадуються вище.

8.1.3. Резидентства Сторони (її засновників/ кінцевих бенефіціарних власників (фізичних осіб)/акціонерів з часткою більше 10%) на забороненій території.

8.1.4. Діяльності Сторони на забороненій території, що означає відсутність у Сторони представництв та/або офісів на забороненій території, а також відсутність зареєстрованих та/або розташованих на забороненій території постачальників, покупців, субпідрядників, перевізників, виробників, вантажоотримувачів інших партнерів Сторони, які задіяні при виконанні Договору або у маршруті платежів за ним.

«Заборонена територія» означає будь-яку країну, проти якої застосовуються будь-які правила санкцій, які приймаються чи застосовуються будь-яким органом санкцій або незважаючи на існування вищезазначених Законів про санкції, заборонені території, що включають Російську Федерацію, Республіку Білорусь, Іран, Сирію, Кубу, Північну Корею, Судан, Автономну Республіку Крим та місто Севастополь, тимчасово окуповані території України, інші країни чи території, на які поширюються санкції, визначені у п. 8.1.2. вище.

8.2. Будь-яка Сторона надіславши попереднє письмове повідомлення іншій Стороні може призупинити виконання своїх зобов'язань або в односторонньому порядку розірвати Договір (без права іншої Сторони на збитки та компенсацію), якщо отримає повідомлення/інформацію про порушення іншою Стороною наданих гарантій згідно п. 8.1 та/або при невиконанні іншою Стороною зобов'язань згідно п. 8.3.

8.3. З метою перевірки дотримання вищевказаної Сторони протягом строку дії Договору мають право витребувати, а інша сторона зобов'язана надати на вимогу/або з власної ініціативи достовірні документи та/або відомості/інформацію (у т.ч. отримувати їх від офіційних органів) необхідні для перевірки чи встановлення (розуміння)/з'ясування, в т.ч. з метою надання обслуговуючому банку на його вимогу, невиключне наступне:

- ідентифікації та верифікації Сторони (представника), перевірки повноважень підписанта з боку іншої Сторони,
- кінцевого бенефіціарного власника (фізичну особу) або його відсутності, у тому числі отримання структури власності та/або даних, що дають змогу встановити кінцевого бенефіціарного власника (фізичну особу),
- мети та характеру ділових відносин або проведення фінансової операції, що здійснюються у процесі таких відносин, щодо відповідності інформації про мету діяльності Сторін,
- факту належності кінцевого бенефіціарного власника (фізичної особи) Сторони, до національних, іноземних публічних діячів та діячів, що виконують політичні функції в міжнародних організаціях, членів їх сімей або осіб пов'язаних з політично значущими особами, а також щодо ідентифікації уповноважених осіб Сторін, від імені або за дорученням чи в інтересах яких діє.

8.4. Сторони зобов'язуються виконувати «Умови розкриття інформації та дотримання вимог щодо управління екологічними, соціальними та корпоративними аспектами діяльності постачальниками МХП», розміщені на сторінці офіційного сайту МХП: mhp.com.ua/uk/partners/postachalnykam.

конання зобов'язань і проведення розрахунків, які виникли до розірвання (припинення) Договору чи його окремого Додатку.

10.9. У разі призупинення виконання чи розірвання (припинення) Договору (чи його окремого Додатку) згідно з даними Умовами Контрагент зобов'язаний повернути МХП отриману передплату (аванс) з урахуванням наступного:

– в день направлення такого повідомлення Контрагентом, якщо Договір (чи його окремий Додаток) призупиняється чи розривається (припиняється) за ініціативою Контрагента.

– протягом 5 календарних днів з дати отримання Контрагентом такого повідомлення від МХП, якщо Договір (чи його окремий Додаток) призупиняється чи розривається за ініціативою МХП.

У випадку якщо попередня оплата (аванс) з боку МХП була здійснена щодо зобов'язань, ціна на які була визначена у грошовому еквіваленті в іноземній валюті, то повернення такої передплати здійснюється Контрагентом в національній валюті в сумі попередньої оплати (авансу) помноженої на коефіцієнт курсової різниці.

«Коефіцієнт курсової різниці» означає результат ділення курсу іноземної валюти (в якій було визначено ціну передплати з боку МХП зобов'язання) на дату повернення попередньої оплати та курсу іноземної валюти на дату здійснення попередньої оплати (сплати авансу).

10.10. У випадку використання сторонами системи електронного документообігу (далі – СЕД) МХП не несе відповідальності за збої/недоліки в її роботі, а Контрагент підписуючи Договір, будь-який додаток до Договору до моменту приднання до СЕД, підтверджує, що ознайомлений із роботою СЕД, перевірів, доповнив та підтвердив актуальність власних даних у СЕД, отримав від МХП логін та пароль для авторизації, забезпечив своїх працівників електронними підписами, здійснив доступ в систему і не має зауважень до її роботи та функціоналу. Контрагент гарантує, що доступ до СЕД буде надано лише його уповноваженими особами. Доступ іншим особам до СЕД Контрагенту надавати забороняється і Контрагент несе повну відповідальність за розголошення його даних для авторизації в СЕД третім особам та усі можливі негативні наслідки для нього.

11. КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ

11.1. Умови Договору та будь-яка інша інформація передана однією із Сторін іншій Стороні в рамках виконання умов Договору вважається конфіденційною і не може розголошуватися жодною із Сторін без отримання попередньої згоди іншої Сторони.

11.2. Будь-яка із Сторін може розголошувати конфіденційну інформацію без згоди іншої Сторони у таких випадках:

– державним органам, уповноваженим звертатись з проханням надати таку інформацію відповідно до законодавства, що застосовується до такої Сторони, з повідомлення іншої Сторони, на підставі належним чином оформленого державним органом запиту на надання зазначеної інформації;

– судовим органам і своїм уповноваженим представникам з метою захисту й реалізації прав за Договором;

– обслуговуючому банку (банкам) з метою виконання зобов'язань за Договором.

– компаніям, що входять до складу групи МХП чи Контрагента (афілійовані з ПРАТ «МХП» чи Контрагента в розумінні ПКУ);

– підрядникам, в тому числі консультантам, радникам та аудиторам.

11.3. За винятком випадків і в тій мірі, в якій потрібно за чинним законодавством або необхідно для виконання решти зобов'язань за Договором, вся конфіденційна інформація повинна бути повернута Стороні, що її надавала, або, на вимогу, знищена, при припиненні або закінченні терміну дії Договору.

11.4. Сторони цим надають одна одній як володільцю бази персональних даних або будь-якому іншому розпоряднику бази персональних даних, призначеному іншою стороною на його власний розсуд, свою безумовну згоду та дозвіл безстроково здійснювати обробку персональних даних в розумінні Закону України «Про захист персональних даних» у складі, обсязі, формі та відповідно до процедури обробки персональних даних, встановлених внутрішніми положеннями МХП. Цим Сторони також погоджуються з включенням інформації, що містить персональні дані щодо них до бази персональних даних іншої сторони «Контрагенти».

12. ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ПІДПISУ, ПЕЧАТОК

12.1. Сторони на підставі ч. 3. ст. 207 та ст. 627 ЦКУ домовилися про можливість вчинення, підписання, укладання в електронному вигляді із застосуванням електронного підпису (кваліфікованого чи удосконаленого електронного підпису) Договору, додатків до нього, додаткових угод, первинної бухгалтерської документації, актів звірки заборгованості та інших документів, пов'язаних із виконанням договорів (надалі по тексті розділу – Правочини).

12.2. Кожна із сторін підтверджує наявність необхідних інструментів для вчинення, підписання, укладання правочинів в електронному вигляді із застосуванням електронного підпису та зобов'язується забезпечити схоронність даних засобів, неможливість несанкціонованого їх використання і використання після втрати повноважень особою прав на представництво.

12.3. Сторони домовилися, що будь-який правочин, який буде вчинений (укладений, підписаний) відповідно до умов даної Угоди із застосуванням Сторонами (однією із Сторін) відповідного електронного підпису вважається вчиненим з додержанням письмової форми правочину в розумінні ст. 207 ЦКУ.

12.4. Кожна із сторін несе повну відповідальність перед іншою стороною за всі збитки спричинені невиконанням обов'язків, вказаних у цьому розділі даних Умов.

12.5. Сторони погоджують, що у випадку застосування сторонами електронного підпису первинні облікові документи (видаткові накладні, акти приймання-передачі, коригування до них,) складаються Контрагентом датою здійснення господарської операції, визначеної згідно норм діючого законодавства, та надсилаються МХП для підписання не пізніше 7 календарних днів з моменту здійснення господарської операції. Датою договору, додатку до нього чи додаткових угод, а також датою виконання зобов'язання є дата складання документів незалежно від того, коли фактично вони підписані Сторонами.

12.6. Положення Договору та всіх Додатків до нього щодо використання печатки діють відповідно до чинного законодавства за умови її наявності у сторін. Наявність або відсутність печатки, в т.ч. електронної, не впливає на чинність Договору та його невід'ємних частин, а також первинних облікових та інших супроводжуючих договорів документів.

ВИДАВНИЦТВО «ЮРИНКОН ІНТЕР» ПРОПОНУЄ:

ЩОДО МОВИ ПРАВНИЧОЇ

Щодо мови правничої: підручник / Сергій Головатий, доктор юридичних наук, член-кореспондент Національної академії правових наук України. Київ: Наш формат, 2024. 1016 + 32 стр. (вклейка)

ISBN 978-617-8277-77-2

Ця книга – про українську правничу мову, яка зазнала глибокого змосковщення, особливо від кінця 20-х років ХХ ст. за тотальної советизації всіх сфер життя українців. Советизація поняття «право» через нашарування на нього ідеології «червоного», «революційного» та «радянського» спричинила спотворення смислів і знищення сутності ключових понять і явищ у царині права, що їх в українській мові досі позначають за московськими моделями як правова держава, правовий закон, правова норма, правова система, правова наука, правова позиція тощо.

Приймаються замовлення.

nashformat.ua

Тел.: (063) 242-27-04 / (067) 247-57-37 / (099) 710-75-57

ПЕРЕДПЛАТА НА 2026 РІК

Видавництво «Юрінком Прес» нагадує, що триває передплатна кампанія на 2026 рік на всі видання.

Передплата здійснюється в усіх відділеннях Укрпошти в Україні,

а також безпосередньо у видавництві або онлайн на сайті yurincpress.com

Найменування (мовою оригіналу)	Періодичність	Мін. період передплати	Вартість		
			1 місяць	II півріччя	річна
21615 Юридичний вісник України (річна передплата)	1 раз на тижд.	1 міс.			2 760 ⁰⁰
33787 Юридичний вісник України	1 раз на тижд.	1 міс.	280 ⁰⁰	1 680 ⁰⁰	3 360 ⁰⁰
74052 Бюлетень законодавства і юридичної практики України	1 раз на міс.	1 міс.	399 ⁰⁰	2 394 ⁰⁰	4 788 ⁰⁰
01757 Юридична Україна	1 раз на міс.	1 міс.	221 ⁰⁰	1 326 ⁰⁰	2 653 ⁰⁰
08440 Комплект юриста «Елітний»: Юридичний вісник України + Бюлетень законодавства і юридичної практики України + Юридична Україна	1 раз на міс. (газ. – 1 раз на тижд., журн. – 1 раз на міс.)	1 міс.	880 ⁰⁰	5 280 ⁰⁰	10 560 ⁰⁰
22404 Комплект юриста «Загальний»: Юридичний вісник України + Бюлетень законодавства і юридичної практики України	1 раз на міс. (газ. – 1 раз на тижд., журн. – 1 раз на міс.)	1 міс.	659 ⁰⁰	3 594 ⁰⁰	7 908 ⁰⁰
Електронні видання					
86342 Юридичний вісник України (електронний варіант – річна передплата)	1 раз на тижд.	1 міс.	120 ⁰⁰	720 ⁰⁰	1 440 ⁰⁰
76352 Юридична Україна (електронний варіант)	1 раз на міс.	1 міс.	144 ⁰⁰	864 ⁰⁰	1 728 ⁰⁰
76589 Юридичний вісник України (електронний варіант – річна передплата)					1 152 ⁰⁰
76351 Часопис українського судочинства (електронний варіант)	1 раз на 2 міс.	2 міс.	180 ⁰⁰	540 ⁰⁰	1 080 ⁰⁰
76612 Комплект «Українське судочинство»: Юридичний вісник України + Часопис українського судочинства (електронний варіант)	1 раз на міс. (газ. – 1 раз на тижд., журн. – 1 раз на 2 міс.)	2 міс.	300 ⁰⁰	1 260 ⁰⁰	2 520 ⁰⁰

Шановні передплатники!

Пропонуємо оформити річну передплату на наші періодичні видання:

«Бюлетень законодавства і юридичної практики України» – передплатний індекс **74052**, або комплекти юриста «Загальний» – **22404** та «Елітний» – **08440**.

Ми ж, у свою чергу, презентуємо передплатникам щоденник-довідник юриста на 2026 рік.

3 приводе передплати звертайтеся за тел: 066-003-21-64 yurincm.print@gmail.com

066-003-21-64
04209, Київ-209,
вул. Героїв Дніпра, 316
www.yurincpress.com
yurincm.print@gmail.com
golovred@yurincm.kyiv.ua

Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікації

За точність викладених фактів відповідає автор (рекламодавець)

Редакція зберігає за собою право редагувати, скорочувати надіслані матеріали та змінювати їхні назви
Прохання до авторів: додавати до надісланих матеріалів особисте фото
Редакція веде листування з читачами тільки на сторінках газети
Номер набрано і зверстано у комп'ютерному центрі видавничої організації «Юрінком Прес»
Передрук матеріалів виключно з посиланням на «ЮВ»

Свідоцтво про реєстрацію
КВ № 7992 від 15.11.23 року

- Ідентифікатор медіа R30-02607
- Передплата в усіх відділеннях зв'язку
- Передплатний індекс 21615
- Загальний місячний наклад – 20 000
- Друк: ТОВ «Про Формат» м. Київ, вул. Кирилівська, 86
- Замовлення №
- Підписано до друку 18.2.2026 р.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

ISSN 1992-9277

4 18202831070042

МІЖНАРОДНА КОРУПЦІЯ ДЖО БАЙДЕНА ТА МОЯ БОРОТЬБА ЯК ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Віктор Шокін. Міжнародна корупція Джо Байдена та моя боротьба як Генерального прокурора незалежної України.

Київ: Юрінком Прес, 2025. 260 с.

ISBN 978-617-8498-05-4

Це біографічна книга, написана Генеральним прокурором України Віктором Шокіним (2015-2016 рр.) про службовий шлях, складну слідчу роботу, життєві ризики і небезпеки та про пошук справедливості. Значна частина книги присвячена історії міжнародної корупції Віце-президента США Джозефа Байдена в 2014-2016 рр., яку розслідував автор. На його думку, злочини та правопорушення високопосадовця США на території України передусім пов'язані з діяльністю його сина Гантера на посаді Ради директорів української компанії «Бурісма». Автор відкриває завісу над політичною та особистою складовими взаємин українського Президента та його найближчих соратників й віце-президента США періоду 2015-2016 рр.

Книга наповнена державними та офіційними документами, листами посадовців вищого рівня, судовими позовами та рішеннями судів, які доводять позицію автора книги.

Переважна більшість документів публікуються вперше.

РАЦІОНАЛЬНИЙ ДИСКУРС ПРО КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

Є. Л. Стрельцов. Рациональный дискурс про кримінальне право: монографія.

Юрінком Прес, 2024. 468 с.

ISBN 978-617-8498-00-9

У книзі систематизовані публікації, в яких досліджується проблема сучасного розвитку кримінального права і які були оприлюднені (надруковані) протягом останніх років у «Юридичному віснику України». Тому видання буде корисним для законотворців та їх консультантів, науковців, практиків, викладачів, докторантів й аспірантів, здобувачів вищої освіти.

МІЙ ПОГЛЯД НА ПРАВО

П. П. Пацурківський. Мій погляд на право: збірник наукових праць.

Юрінком Прес, 2024. 280 с.

ISBN 978-617-8498-01-6

Книга є зібранням жанрово неоднорідних наукових досліджень автором невловимо-го феномену природи права. До неї увійшли його конкурсні роботи, статті в наукових фахових виданнях України з юридичних наук, матеріали та тези міжнародних наукових конференцій, публіцистичні розвідки в тижневику «Юридичний вісник України». Видання розраховане передусім на студентів, аспірантів, інших молодих правників, на кого історія вже поклала відповідальність за прийдешнє України, а також на осіб, для яких дослідження феномену права стало професією.

Приймаються замовлення.
E-mail: info@yurincompress.com
Тел.: +38 (066) 003-21-65

ВИДАВНИЦТВО «ЮРІНКОМ ПРЕС» ПРОПОНУЄ:

ПЕРЕДПЛАТА НА 2026 РІК

ЮРИДИЧНА УКРАЇНА

Період передплати	Вартість
1 місяць	221 грн
півріччя	1326 грн

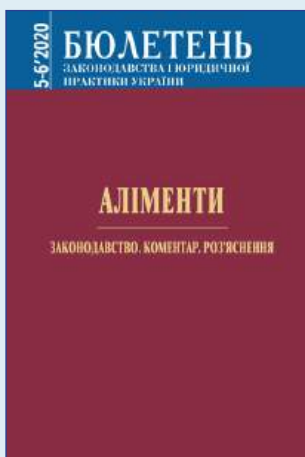
Передплатний індекс 01757
Періодичність виходу — 12 разів на рік

ЧАСОПИС УКРАЇНСЬКОГО СУДОЧИНСТВА

Період передплати	Вартість
на 3 місяці	270 грн
на рік	1080 грн

Передплатний індекс 76351
Періодичність виходу — 4 рази на рік

БЮЛЕТЕНЬ ЗАКОНОДАВСТВА І ЮРИДИЧНОЇ ПРАКТИКИ УКРАЇНИ

Період передплати	Вартість
на 1 місяць	399 грн
на рік	4788 грн

Передплатний індекс 74052
Періодичність виходу — 12 разів на рік

ПЕРЕДПЛАТА

сайт: yurincompress.com
pressa.yurincom.com

Довідка за тел: +38 (66) 003-21-64,
+38 (66) 003-21-65

e-mail: jukr@yurincom.kiev.ua
info@yurincompress.com
pressa@yurincom.kiev.ua

